

PRILOG POVIJESTI HRVATSKE GIMNAZIJE U PAZINU (Gradivo)

Dražen VLAHOV
Državni arhiv u Pazinu
Pazin, V. Nazora 3

UDK 373 (497.5-2 Pazin) "18/19" (093)
Stručni rad
Primljeno 13. srpnja 1999.

U ovom radu autor je priredio 22 dokumenta koji govore o događajima koji su prethodili osnivanju Pazinske hrvatske gimnazije.

Rad je podijelio u dva dijela – uvod i dokumenti.

U uvodnom dijelu, na osnovi već objavljenih radova i prikupljenog gradiva daje kratak pregled "pretpovijesti" Pazinske gimnazije i zaključuje da u razdoblju od 1868. do 1899. godine treba jasno razlikovati dvije faze: prvu od 1868. do 1886., i drugu od 1887. do 1899. godine. Potom ukazuje na događaje koji su bitno odredili te etape.

U drugom dijelu donosi prikupljeno gradivo koje je pretežno nastalo djelovanjem mjesne općine Pazin.

I. UVOD

U mjesecu rujnu 1999. godine navršila se 100. obljetnica od utemeljenja Hrvatske gimnazije u Pazinu. Prilika je to da i na stranicama Vjesnika Istarskog arhiva obilježimo taj značajan jubilej.

O povijesti Gimnazije od njezina osnivanja naovamo relativno je dosta pisano, pa je to razdoblje njezinog djelovanja dosta dobro rasvijetljeno.¹ Za razliku od njega, ono razdoblje koje je prethodilo samom osnivanju Gimnazije, a obilježeno je upornom borbom i dokazivanjima hrvatskih političkih pregalaca da i istarski Hrvati imaju pravo na "svoju Hrvatsku gimnaziju" daleko je manje proučavano i rasvijetljeno. To je glavni razlog što u ovom prilogu donosimo samo dokumente koji govore o tom razdoblju povijesti Pazinske gimnazije.

¹ O Pazinskoj gimnaziji vidi: Mijo MIRKOVIĆ, *Stara pazinska gimnazija*, Zagreb 1950.; Tugomil UJČIĆ, *Hod pokoljenja nad ponorom Pazinčice: o 70-godišnjici Pazinske gimnazije*, Pazin 1969.; Božo MILANOVIĆ, *Hrvatski narodni preporod u Istri*, knjiga I., Pazin 1967. i knjiga II., Pazin 1973.; *Spomen knjiga: 70 godina Pazinske gimnazije 1899. – 1969.*, Pazin 1973. i dr.

Reorganizacija niže Franjevačke pazinske gimnazije

1. Pazin je svoju prvu gimnaziju dobio 1836. godine. Bila je to četverogodišnja škola (Niža gimnazija) s njemačkim nastavnim jezikom, smještena u Franjevačkom samostanu.

Nakon ustavnih reformi krajem šezdesetih godina XIX. st. u Habsburškoj Monarhiji došlo je do značajnih političkih i društvenih promjena. Nas ovdje zanimaju one koje su se odigravale u organizaciji školstva, odnosno konkretno u srednjem školstvu u Pazinu. Nužno se kod toga podsjetiti da su sve rasprave vođene o pitanju školstva temeljene na ustavnoj odredbi članka 19. ustavnog zakona iz 1867. godine: "*U zemljama, u kojima žive različite narodnosti, moraju biti zavodi za opću naobrazbu tako uređeni, da svaka od tih narodnosti nađe sredstva, da se može naobraziti u svojem jeziku, a ne treba da bude primorana učiti koji drugi jezik pokrajine*"² i članku 6. Zakona o školstvu od 14. svibnja 1869. godine, gdje stoji da "*o nastavnom jeziku i o poučavanju o drugom zemaljskom jeziku odlučuje u granicama koje određuje zakon, pokrajinsko školsko vijeće, nakon što presluša one, koji uzdržavaju škole*".³

U raspravama koje su se povele u svezi s tim, hrvatski predstavnici su se redovno pozivali na čl. 19. ustavnog zakona, a talijanski predstavnici na čl. 6. školskog zakona. S vremenom su te rasprave poprimile sve značajke prave političke borbe koja je vodila k afirmaciji pojedinih etničkih skupina i njihovoj homogenizaciji, pa se dobiva dojam da je borba za materinski jezik u školama bila osnovni oblik političke borbe u Istri.

Kada danas s vremenske distance od jednog stoljeća pokušavamo sagledati zbivanja koja su prethodila osnivanju Hrvatske gimnazije u Pazinu 1899. godine, moramo zaključiti da je značajnu ulogu kod toga odigrala mjesna općina Pazin, te da su ona bila bitno određena političkim zbivanjima u općini. Kod toga u prvom redu mislimo na činjenicu da su u vremenskom razdoblju od 1868. do 1886. godine političku vlast u općini imali Talijani, te da su od 1886. prevlast dobili Hrvati.

2. Godine 1868. mjesna općina Pazin, preko svojih zastupnika u porečkom Saboru, zatražila je da se izvrši reorganizacija Franjevačke gimnazije i da se u njoj uvede talijanski jezik kao nastavni jezik. Sabor je tu molbu prosljedio u Beč Vladi i Carevinskom vijeću. Prilikom rasprave o tom predme-

2 Božo MILANOVIĆ, n. dj., knj. I., str. 289.

3 Isto.

tu u Carevinskom vijeću slovenski zastupnik Svetec izišao je s prijedlogom da se glede nastavnog jezika u pazinskoj gimnaziji treba voditi računa i o slavenskom pučanstvu Istre. Kad je njegov prijedlog bio odbačen s obrazloženjem da to ne traže građani Istre, uslijedio je zahtjev 32 slovenske i hrvatske općine da se u pazinskoj Franjevačkoj gimnaziji uvede hrvatski jezik kao službeni nastavni jezik.⁴

Na taj prijedlog hrvatskih i slovenskih općina uslijedio je napatuk Zemaljskog sabora u Poreču talijanskim zastupnicima u bečkom parlamentu u kojem se pored ostalog kaže da je *"zbog prosvjete bolje ukinuti pazinsku gimnaziju u Istri nego dopustiti da ostane njemačka ili makar talijansko-slavenska"*.⁵

Stav Namjesništva iznesen u pismu Saboru od 13. lipnja 1868. bio je izričan. S obzirom da u Istri djeluju dvije talijanske gimnazije – u Trstu i Koprju, bilo bi pravednije *"ako već u pazinskoj gimnaziji dođe do promjene"* da to bude učinjeno *"u prilog slavenskog i njemačkog jezika"*.⁶

1872. godine Zemaljski sabor u Poreču donio je odluku da se *"ima u Pazinu otvoriti pokrajinska realna gimnazija sa talijanskim nastavnim jezikom"*.⁷ Mjesna općina Pazin svojim zaključcima sa sjednica općine održanih 1. III. i 28. XI. 1872. izrazila je podršku toj odluci i prihvatila da snosi dio troškova za uzdržavanje talijanske gimnazije u Pazinu na taj način što će osigurati stan za ravnatelja škole i *"skrbiti za čistoću školskih prostora"*.⁸ Odluka Sabora, koliko nam je zasad poznato, nije bila prosljeđena na potvrdu centralnim vlastima u Beču.

Pitanja oko reorganizacije Franjevačke gimnazije u Pazinu prekinula je centralna vlast u Beču na taj način što je svojim dekretom od 25. srpnja 1873. odlučila da se ona pretvori u višu (osmogodišnju) gimnaziju s nastavnim njemačkim jezikom.⁹ Gimnazija je bila preseljena iz Franjevačkog sa-

4 Isto, str. 262.

5 Isto.

6 Isto.

7 Državni arhiv u Pazinu (dalje DAP), fond: *Mjesna općina Pazin (1868. – 1918.)*, (dalje OP), knj. br. 162.

8 Isto.

9 Tugomil UJČIĆ, n. dj., str. 56. Vlasti su prije pretvaranja niže Franjevačke u višu Pokrajinsku gimnaziju zatražile o tomu mišljenje istarskih općina. Tako zaključujemo na temelju mišljenja mjesne općine Buzet od 2. svibnja 1872. godine kojim je dana *"privola da se ista preuredi od samostanske na pokrajinsku, bez obveze od strane ove općine na nikakvo doprinosanje."*

mostana u zgradu ispražnjene vojarne – tj. u današnju zgradu Državnog arhiva. Istodobno je pri Gimnaziji bila ustrojena jednogodišnja pripravnica u kojoj su se trebali pripremati talijanski i hrvatski učenici za praćenje nastave na njemačkom jeziku.¹⁰

Rasprave o preuređenju pazinske gimnazije time nisu bile završene. Borba između talijanskih i hrvatskih predstavnika oko tog pitanja tek će se tada rasplamsati:

- Predstavnici mjesne općine Pazin 1873. godine traže od talijanskih predstavnika u Carevinskom vijeću da zahtijevaju pretvaranje njemačke gimnazije u gimnaziju s talijanskim nastavnim jezikom;¹¹

- U *Našoj Slogi* od 1. siječnja 1874. hrvatski sveučilištarci, među kojima su se nalazili i Matko Laginja, Andrija Štanger, Vjekoslav Spinčić, Eugen Kumičić, Ivan Rabar i dr. objavljuju proglas *Hrvatskom narodu po Istri i otocih* u kojem "kao buduća inteligencija naroda u Istri"¹² prosvjeduju protiv svakog glasa koji bi se u Beču podigao za nehrvatsku gimnaziju u Pazinu;

- Tršćanski list *Il Corriere di Trieste* na svojim je stranicama otvorio prostor za priloge o pazinskoj gimnaziji. O tome je svoje čitaoce izvijestila *Naša Sloga* u brojevima od 16. svibnja i 1. lipnja 1874., a u broju od 16. srpnja 1874. objavila članak: *Hrvatska gimnazija u Pazinu*;¹³

- Dr. Dinko Vitezić¹⁴ u više je navrata (1874., 1880., 1885., 1887.) u bečkom parlamentu govorio o potrebi da se i za istarske Hrvate ustroji srednja škola na hrvatskom nastavnom jeziku. U svezi s tim predlagao je da se u pazinskoj gimnaziji uvede hrvatski kao nastavni jezik;

- *Naša Sloga* u svom broju od 1. lipnja 1880. objavljuje članak pod nazivom *Pazinska gimnazija* u kojem čitamo: "Na pazinskoj gimnaziji vlada sada njemština u Istri, gdje Nijemaca nema! ... Prošla su već ona vremena, gdje nam se predbacivalo, da nemamo razvitog jezika... Nemamo velikih nada, ali će se valjda nešto i za nas učiniti. Budimo radini i težimo dalje."

- I općine Kastav i Veprinac svojom zamolbom od 17. IV. 1882. tražile su od bečkog parlamenta da se u pazinskoj gimnaziji uvede hrvatski nastavni jezik.¹⁵

10 Isto.

11 Vidi dokument br. 1.

12 Isto.

13 *Naša Sloga* (dalje NS) od 16. svibnja, 1. lipnja i 16. srpnja 1874.

14 Dr. Dinko Vitezić, Krčanin, zastupnik u Carevinskom vijeću od 1873. do 1891.

15 Božo MILANOVIĆ, n. dj., knj. I., str. 300.

Viša njemačka gimnazija u Pazinu održala se do 1886., kada je dekretom od 12. travnja odlučeno da se zbog malog broja đaka preseli u Pulu. U potpunosti je prestala s radom tek 1890. godine kada su u njoj završili svoje školovanje posljednji maturanti.¹⁶

Osnivanje više hrvatske gimnazije u Pazinu

Ukidanjem njemačke gimnazije završio je jedan značajan period u razvoju srednjeg školstva u Pazinu. Završilo je razdoblje u kojem su se vodile velike polemike oko reorganizacije niže franjevačke gimnazije u višu, osmogodišnju gimnaziju i pokušaji da se u toj višoj njemačkoj gimnaziji uvede kao nastavni jezik talijanski, odnosno hrvatski. Pazin je na koncu tog razdoblja ostao bez srednje škole.

Kraj toga razdoblja poklapa se sa značajnim političkim promjenama u mjesnoj općini Pazin. Završio je period talijanske prevlasti u upravljanju općinskim poslovima i započelo novo razdoblje u kojem su vlast u općini Pazin preuzeli hrvatski predstavnici. Tim političkim promjenama nastupila je i promjena odnosa mjesne općine Pazin prema pitanju organizacije srednje škole. Dok je u prethodnom razdoblju mjesna općina Pazin, preko svojih zastupnika, izričito zahtijevala pretvaranje njemačke gimnazije, kako niže tako i one više u gimnaziju s talijanskim naukovnim jezikom, od tada se nova, hrvatska uprava u mjesnoj općini Pazin zauzimala za ustrojstvo nove srednje škole s nastavnim hrvatskim jezikom.

Neposredno nakon preuzimanja vlasti u mjesnoj općini Pazin, na zasjedanju zastupstva općine od 9. svibnja 1887. godine prihvaćena je odluka o proglašenju hrvatskog jezika kao uredovnog jezika u mjesnoj općini Pazin:

"Od danas naprijed uredovni jezik sl(avne) obć(ine) Pazin u smislu & 19. Državnog Zemaljskog zakona od 21. decembra 1867. načelno jezik hrvatski je uredovni, za sve poslove nutarnje i izvanjske ipak primjetan, da se ima po mogućnosti ozirati na pravedne želje osobah rodom ili jezikom Talijanaca ili drugih narodnostih i primati dopise budi talijanskim budi njemačkim jezikom pisane.

Štov(ano) obć(insko) načelništvo sa obć(inskim) odborom, da poškrbi potrebno, da se ova odluka čim prije oživotvori, i da odluči da

16 Tugomil UJČIĆ, n. dj., str. 56.

obć(inski) činovnici imaju ustmeno i pismeno poznati jezike hrvatski i talijanski."¹⁷

Na sjednici Carevinskog vijeća od 14. svibnja 1887. godine dr. Dinko Vitezić predložio je da se "u Istri ustroji hrvatska gimnazija, a najlaglje bilo bi upravo, da se ponajprije uzdrži nižu gimnaziju u Pazinu sa hrvatskim naukovnim jezikom".¹⁸ Mjesna općina Pazin, mjesec dana kasnije, na svojoj izvanrednoj sjednici održanoj 16. lipnja 1887. godine prihvatila je prijedlog da se u Pazinu zadrži niža njemačka gimnazija s tim da bi se "na ovom nižem gimnaziju... postepeno uvađao hrvatski jezik, kao naukovni, koji gimnazij bi se pak kasnije preobratio u niži hrvatski gimnazij, ali tim dodatkom, da jezik njemački bude vazda obligatan jezik, tako da Gimnazijci, mogu stupiti bez poteškoćah na jezik bilo u konvikt u Trstu ili na bilo koju nemačku gimnaziju u Cisaltaniji."¹⁹

Budući da prijedlozi dr. Dinka Vitezića i mjesne općine Pazin nisu bili prihvaćeni od nadležnih školskih vlasti, mjesna općina Pazin na sjednici od 4. svibnja 1892. godine prihvaća zaključak kojim se nalaže "obćinskom odboru da podnese na visoko c. kr. ministarstvo nauka i bogoštovlja obrazloženu molbu glede ustrojenja u gradu Pazinu državne više gimnazije sa naukovnim hrvatskim jezikom."²⁰ Sličan zaključak bio je opetovan i na zasjedanju općinskog zastupstva 20. studenog 1894. godine s napomenom "da se preporuči našim narodnim zastupnicima gg. Vjekoslavu Spinčiću i Dru Laginji neka se svojski zauzmu i toplo zagovaraju ovu prevažnu za naš narod stvar toli kod visokog c. kr. ministarstva koli i na carevinskom vieću u Beču."²¹

Temeljem te odluke zastupnik, prof. Vjekoslav Spinčić, na sjednici Carevinskog vijeća iznio je rezoluciju u kojoj je zahtijevao da Carevinsko vijeće "bezodvlačno poduzme shodno za ustrojenje gimnazije sa hrvatskim naukovnim jezikom, sa sjelom u Pazinu" i da se sredstva za tu svrhu predvide "već u proračun za godinu 1896".²²

Sredstva za gimnaziju predviđena su tek u proračunu prihvaćenom u kolovozu 1899. godine s ciljem "da se ustanovi u Pazinu počem sa škol-

17 DAP, OP, knj. br. 163.

18 Vidi dokument br. 2.

19 Vidi dokument br. 3.

20 Vidi dokument br. 7.

21 Vidi dokument br. 9.

22 Vidi dokument br. 12.

skom godinom 1899/1900. ... jedna državna gimnazija sa hrvatskim nastavnim jezikom u kojoj će se podučavati također njemački jezik kao obli-gatan predmet i talijanski jezik kao relativno obli-gatan predmet."²³

U rujnu 1899. godine Gimnazija je započela s redovnom nastavom.

3. Odluka da se u Pazinu ustroji nova viša gimnazija s hrvatskim nastavnim jezikom izazvala je ogorčene prosvjede istarskih Talijana. Zemaljski odbor za Istru uputio je Vladi u Beč prosvjednu notu protiv te odluke. Prosvjedovalo je i predsjedništvo talijanskog Političkog društva za Istru. Prosvjedu su se pridružile sve talijanske novine iz Istre i Trsta, a širom Istre organizirani su brojni prosvjedni skupovi Talijana, koji su kulminirali tzv. "svečanim skupom" (*solenne adunanza*) u gradskoj kući u Trstu, 15. siječnja 1899. godine.²⁴

Predvidjevši da će svi ti prosvjedi ostati bez željenog rezultata i da će Vlada u Beču ustrajati na svojoj odluci o utemeljenju hrvatske gimnazije u Pazinu, Zemaljski odbor u Poreču, 29. prosinca 1898. godine, pozivom na odluku Sabora od 12. studenog 1872. godine, proglasio je utemeljenje niže realne gimnazije u Pazinu s nastavnim talijanskim jezikom.

S obzirom da su sredstva za tu pokrajinsku gimnaziju trebala teretiti sve porezne obveznike iz Istre, odluka je izazvala prosvjede istarskih Hrvata.

U rujnu 1899. godine u Pazinu je osim gimnazije na hrvatskom nastavnom jeziku otpočela s radom i Pokrajinska talijanska realna gimnazija.

*

U prilogu donosimo izbor dokumenata koji govore o događajima koji su prethodili osnutku Hrvatske gimnazije u Pazinu. Dokumente smo pore-dali po kronološkom redu i označili ih progresivnim rednim brojem. Ispred svakog dokumenta dopisali samo kratak regist, koji smo, da bi ga razliko-vali od teksta dokumenta, pisali velikim slovima.

Dokumenti koje smo priredili za tiskanje uglavnom se nalaze u fondu mjesne općine Pazin, pohranjenom u Državnom arhivu u Pazinu.

*

23 Vidi dokument br. 22.

24 Skup je sazvalo devet talijanskih zastupnika u bečkom Parlamentu, pozvavši na njega sve načelnike istarskih gradova, kao i zastupnike Sabora iz Istre, Trsta i Gorice. Govori sa skupa tiskani su u posebnoj brošuri.

Svjesni smo činjenice da izbor gradiva ne daje potpun uvid u događaje koji su prethodili osnivanju hrvatske gimnazije u Pazinu te da ih je potrebno dopunjavati dokumentima koji se mogu naći u arhivskim fondovima: Istarskog sabora u Poreču, Namjesništva u Trstu i Ministarstva za bogoštovlje i nauk u Beču. Korisno bi bilo detaljnije pregledati arhivsko gradivo i drugih mjesnih općina s područja Istre, pogotovo mjesne općine Kastav. Međutim, to je obiman i složen posao pa smo se ovom prilikom odlučili samo na ovaj izbor.

Koliko god taj izbor bio nepotpun on nam ipak omogućuje da u vremenu od 1868. do 1899., koje možemo s pravom nazvati pretpovijest Pazinske gimnazije, uočimo dva osnovna razdoblja u nastojanjima da se u Pazinu osnuje gimnazija s hrvatskim nastavnim jezikom, i to:

- prvo razdoblje od 1868. do 1886. godine i
- drugo razdoblje od 1887. do 1899. godine.

Prvo razdoblje obilježila je borba za reorganizaciju njemačke gimnazije u Pazinu i njeno pretvaranje u školu s talijanskim, odnosno hrvatskim nastavnim jezikom. Kod toga možemo razlikovati period od 1868. do 1873. godine u kojem su se vodile rasprave za pretvorbu niže franjevačke njemačke gimnazije i period od 1873. do 1886. godine, tj. vrijeme od osnivanja više njemačke gimnazije do odluke o njenom preseljenju u Pulu.

U tom prvom razdoblju na vlasti u mjesnoj općini Pazin nalazili su se Talijani, pa je razumljivo što se ista kroz to vrijeme zalagala za reorganizaciju njemačke gimnazije u gimnaziju s talijanskim nastavnim jezikom.

Drugo razdoblje poklapa se s vremenom kada su na vlasti u mjesnoj općini Pazin bili Hrvati. Njega karakteriziraju nastojanja zastupstva mjesne općine Pazin da se u Pazinu ustroji nova srednja škola, odnosno viša gimnazija s hrvatskim nastavnim jezikom.

I u tom razdoblju mogli bismo govoriti o dvije etape: prvoj od 1887. do 1894. godine i drugoj od 1895. do 1899. godine.

Prvu etapu karakterizira najprije zahtjev mjesne općine Pazin da se, ukoliko nije moguće održati višu njemačku gimnaziju u Pazinu, ustroji niža njemačka gimnazija u kojoj bi se postupno uvodio hrvatski kao naukovni jezik, odnosno, kada je to bilo odbijeno, zahtjev da se u Pazinu ustroji učiteljska pripravnica, pa radnička ili neka druga srednja škola s hrvatskim nastavnim jezikom, da bi se pred kraj te etape jasno zahtijevalo da to bude viša hrvatska gimnazija. U toj etapi zabilježen je i prvi posjet predstavnika mje-

sne općine Pazin caru Franji Josipu I. u vrijeme njegovog boravka u Puli u mjesecu srpnju 1887. godine.

Drugu etapu, od 1895. do 1899. godine, karakterizira intenziviranje zahtjeva da se u Pazinu osnuje viša gimnazija, i njegovo proširenje zahtjevom da se u istom mjestu utemelji muško i žensko učiteljište. U to vrijeme postavlja se odlučan zahtjev bečkom Parlamentu za uspostavu hrvatske gimnazije u Pazinu.

U toj završnoj etapi u borbi za pazinsku gimnaziju u poreznoj općini Pazin, odnosno u gradu Pazinu s bližom okolicom, vlast su osvojili Talijani, pa je Upravno vijeće te podopćine tražilo da se u Pazinu uspostavi talijanska gimnazija.

Na kraju te etape Pazin je 1899. godine dobio dvije više gimnazije – Veliku državnu hrvatsku c. kr. gimnaziju i Pokrajinsku talijansku realnu gimnaziju.

II. GRADIVO

1. PROGLAS HRVATSKIH SVEUČILIŠTARACA U BEČU OBJAVLJEN U "NAŠOJ SLOGI" OD 1. SIJEČNJA 1874. GODINE

Hrvatskom narodu po Istri i Otocih²⁵

Narode slavni!

Bilo je vremena, kada je čovek čoveku robovao i narod narodu. Danas takova već robstva u naših krajevih nije. Nam se napovedaju nebeski zakoni, da je svak u državi slobodan, svaki se jezik poštuje, svaki narod razvija, koliko mu je drago.

I za vas, Istrani, takovi zakoni stoje. Po temeljnih pravica i vi se možete služiti svojim jezikom svagde, možete ostati što ste i nepremetati se, kao vukodlak, sad u Nemca sad u Talijana.

Ali vaše pravice samo na papiru stoje. Sudovi vam pišu talijanski, Junta isto tako, namesništvo u Trstu svakako, pa i kada piše u vašem jeziku, izruži ga do zla boga. Škole male i velike sve u tuđem jeziku. Mi se moramo učiti na jeziku talijanskom, kao da se Talijani u Poreču i Rovinju uče na hrvatskom jeziku.

25 NS od 1. siječnja 1874.

Kad pitamo zašto nam oblasti ne pišu hrvatski, onda se odgovori, da ljudi neznaju toga jezika, da to nije *gospodski*. Kad pitamo hrvatske škole, reče nam se: a što vam koriste, kada vam hrvatski jezik nerabi u sudu, ni kod nijedne oblasti ni službe.

Vi sami, stisnuti u siromašnoj kolibici, uz čašu mutne vode i komad tvrda kruha, vi sami u svom jetiku jade jadujete, a tudji prdošlice dobro živu na vašoj zemlji. Na vas nebogih stoji kletva, da neimate gospodina od svoga jezika. Ta crna kletva da se sa vas strese!

Kad Talijani za se imaju u Kopru talijansku gimnaziju, jeli krivica, da vi za svoju decu dobijete u Pazin hrvatsku gimnaziju? Nije, nego vaše sveto pravo, da vaša deca ne budu uvek osudjeni za pastirski štap i tudje porivalište.

Ali vam protivna čeljad po Istri nespava. Nekoliko gradjana pazinskih (a radi bismo znali koliko?) odpravlja otvoreno pismo na gospodu Vidulića, De Franceschi-a i Polesina, neka oni u Beču po sve pute gledaju, da u Pazinu budu latinske škole čisto talijanske, jer da je deci mučno učiti se u tudjem jeziku.

O vašem jeziku, istarski kmetovi, o vaših pravica ni spomena u ovom pismu. A nije li hrvatskoj deci isto tako mučno učiti se u tudjem jeziku kao što i talijanskoj?

Pa odkada su Mraki, Kovači, Kaligarići, Slokovići i takova imena Talijani? To su najotmeniji gradjana pazinski, pak zar oni pitaju talijansku školu? Nevjerujemo, već ako ne mare za pravdu i pravicu. Tko išće u Beču, da dobijete talijansku školu, taj išće da vam budu učitelji, sudci, advokati, mernici, svećenici – sve ljudi tudjega govora, sve vaša odmetna krv!!

A da su nakane "pazinskih nekih gradjana" proti hrvatskoj narodnosti u Istri naperene, vidi se od tuda, što oni ni ne spominju Vitezića, zastupnika iztočnih kmetskih občina, koji se je zaverio svomu puku u svakom času dobar stati za njegove pravice i potrebe.

Dugo se je moglo trpiti bezobzirno ponašanje protivnika naše krvi i jezika. Od sad ga više trpiti nećemo, jer nemožemo!

Mi mladji vaši, koji smo doprli do visokih škola, a nismo do sada zatajili materinoga mleka, niti ga ikad zatajismo, mi koji se ne damo više slepiti, jer se nam knjige oči otvorile, mi od svoje strane opeta upravljamo glas na onu trojicu gospode, koja u Beču sede, navlastito na gospodina Polesina, zastupnika pučkih občina zapadne Istre – i opominjemo jih, da ima u Istri *sto i osamdeset* tisuća Hrvata, s kojima se do sad nije računalo, ali od sada

neće svaki račun bez njih proći. *Mi kao buduća inteligencija narodna u Istri najsvćenije protestujemo proti svakomu glasu, koji bi se u Beču podigao za nehrvatsku gimnaziju u Pazinu na očiti zator naše hrvatske narodnosti i našega moralnoga razvitka.*

Matko Laginja, slušatelj prava.

Frane Mandić, slušatelj medicine.

Andrija Stanger, slušatelj medicine.

Fran Volarić, doktorand bogoslovije.

Ivan Bersenda, doktorand bogoslovije.

Anton Orlić, doktorand bogoslovije.

Ivan Rabar, slušatelj filozofije.

Nik. Fabijanić, sl. filozofije.

Ivo Karabaić, pravnik.

Pop Vjekoslav Spinčić, slušatelj filozofije u Beču.

Anton Korlević, slušatelj filozofije u Beču.

Petar Brusić, slušatelj prava.

Ivan Semitekolo, slušatelj prava.

A. P. Dukić, gimn. učitelj.

Joso Milovčić, slušatelj prava.

I. Franić, slušatelj prava.

J. Justinić, slušatelj prava.

Gršković, jurist.

A. Fabris, bogoslov.

J. Kavalić, bogoslov.

A. Kalac, bogoslov.

Mijat Semelić, bogoslov.

Ivan Rosić, bogoslov.

Josip Brusić, bogoslov.

Antun Radovan.

Blaž Košara, bogoslov.

Matija Mandić, bogoslov.

Ivan Vranić, bogoslov.

Mijo Laginja, bogoslov.

Josip Fabris, bogoslov.

Josip Mrakovčić, bogoslov.
Vinko Semitekolo, bogoslov.
Miho Mužina, bogoslov.
Eugen Kumičić, namj. gim. prof.
Ivan Milčetić, namj. gim. prof.
Ivan Brajnović, namj. gim. prof.

2. IZVOD IZ GOVORA DR. ĐINKA VITEZIĆA U CAREVINSKOM VIJEĆU OD 14. SVIBNJA 1887. GODINE

...
Ja sam sám²⁶ – ako se ne varam – prije dvije godine u ovoj visokoj kući dok nebijaše još stvar zrela, proti prenosu govorio. Čini se žalibože, da je to pitanje zaključeno, te bi ja dakle to potaknuće njegovoj preuzvišenosti što toplije preporučio. Da se zadrži nižu gimnaziju u Pazinu, tada bi se naravno morao uvesti hrvatski jezik kao naukovni. Tim načinom zadobili bismo bar jednu nižu gimnaziju u hrvatskom jeziku, čime bi se izlječilo ono, što se kroz mnogo godina zanemarilo.

U Istri jesu tri petine stanovnikah Hrvati, a ovi neimaju jošte nikakve gimnazije. Takvo nerazmjerje jest jedino te vrsti, te mu neima u Austriji ili bilo gdje para.

Preporučio bi dakle toplo gospodinu ministru nauke, da se na to odluči, da se u Istri ustroji hrvatska gimnazija, najlaglje bilo bi upravo, da se ponajprije uzdrži nižu gimnaziju u Pazinu sa hrvatskim naukovnim jezikom. Time bi se pružilo i samomu gradu priličnu materijalnu korist.

26 NS od 14. svibnja 1887.

3. IZVOD IZ ZAPISNIKA MJESNE OPĆINE PAZIN
OD 16. LIPNJA 1887. GODINE

Zapisnik²⁷

**Izvanredne sjednice obč. zastupstva, držane u dvorani občins. ureda
u Pazinu dana 16. junja 1887**

Predsjednik

G. Innocent Fabris, glavar

Prisutni

obćinski zastupnici

G. G. Baćac Rade Ivan	g. Lukež Ivan
" Baćac Simun	" Marečić Ivan
" Bertoša Anton	Č. g. Mateičić Simun
" Brajković Ivan	g. Mogorović Zabresan Josip
" Brajković Tome	" Načinović Stefan
Č. g. Bukovec Franjo	" Pučić Ivan
g. Benković Barišić Martin	" Rabac Ivan
" Hervatin Paval	" Sajna Marin
" Kovačić Sporar Jure	" Starčić Ivan
Č. g. Gabrielić Ivan	" Ujčić Josip
g. Jedrejčić Miličić Frane	" Velan Mate
" Jugovac Marin	" Vozila Ivan
" Ivić Anton	
" Ivić Ivan	
" Lovrić Anton	
" Lukež Rimanić Blaž	

Vinko Marjanović perovodja

Predsjednik pošto je konstatirao, da je pristupio podpun broj obćinskih zastupnika, otvori sednicu ob 10 1/4 uri jutro.

Dolazi u dvorani Velešt. gosp. Alfred vitez Manussi c. kr. namjestnički perovodja, kao namjestnik sl. c. kr. kot. kapitanata.

Prisutno zastupstvo u znak štovanja ustaju od svojih sjedala.

Predsjednik odmah za tim predstavlja na unisavšega gosp. viteza Manussi, kao zamjenika c. kr. polit. oblasti.

27 DAP, OP, knj. br. 165.

Zastupstvo ustane od stolicah.

Omissis

Toč. 2.

Razgovor o promešćenju c. kr. gimnazije iz Pazina u Pulj, i otvara debatu o predmetu.

Predsjednik predlaže, da bi se na najvišem mestu, prosilo, da c. g. gimnazij ovde ostane i na dalje;

Zastupnik Č. g. Bukovec Frane, prosi reč, zadobivši ju progovori:

Odluka za premešćenje C. Kr. Gimnazija iz Pazina u Pulj, žalibože, kako se čuje barem, dovršena je stvar, ništa proti tomu nemožemo, nego samo ponizno, i podaničkom lojalnosti i odanosti prositi, a prositi, to je svakomu slobodno. Predlažem sledeće:

Ima se u današnjoj sjednici, odabrati odbor od tri lica, kojemu biti će zadaća sastaviti spomenicu, u kojoj biti imaju jasno ali u kratko obrazložena želja i prošnja, da bi ostao odnosno ustrojio se u gradu Pazinu, barem, niži Gimnazij.

Na ovom nižjem gimnaziju, neka bi se postepeno uvadjao hrvatski jezik, kao naukovni, koji gimnazij, bi se pak kasnije preobratio u niži hrvatski gimnazij, ali tim dodatkom, da jezik nemački bude vazda obligatan predmet, tako da Gimnazijci, mogu stupiti bez poteškoćah pogledom na jezik bilo u konvikt u Trstu ili na bilo koju nemačku gimnaziju u Cislajtaniji.

Pročula se je vrlo vesela viest, da Nj. C. kr. Apoštol. Veličanstvo naš premilostivi Cesar i kralj dolazi početkom julija u Pulj.

Ovom prilikom, to jest, našim poklonstvom u ime celokupne občine Pazin, koju čast nam je zastupati a koje poklonstvo uz ponizni pozdrav Nj. C. kr. Apoštols. Veličanstvu kanimo podastrieti moglo bi se i uručiti napomenutu spomenicu; u Pulju, ako budemo tako sretni biti primiti kao deputacija ove lojalne občine i puka od Nj. C. kr. Apošt. Veličanstva.

Posebnu točku obširno obrazloženu molbu, neka bi se pak poslalo Vis. c. kr. Ministarstvu u Beč u poslu gimnazija, i pozvale sve hrvats. i slovenske občine Istre, da ju podupru i zagovaraju u odbor, za pozdrav i poklonstvo Nj. C. kr. Apošt. Veličanstvu, i za podastrienje Spomenice odnosno Molbe, neka bi se odabrala sledeća gospoda.

Č. g. Ivan Gabrielić zastupnik

g. Anton Bertoša obč. savjetnik

g. Ivan Ivić obč. savjetnik

Moli gospod. predsjednika, da izvoli postaviti predlog na glasovanje.

G. Predsjednik odobrava sasvim predlog, predgovornika, ali misli, da bi se mogla učiniti molba za pridžanje cele gimnazije, ne sam niže.

Č.g. Bukovec odvraća: i ja bih bio za celu gimnaziju, ali obzirom na faktum, da postoji gimnazija u Kopru sa talijans. naukovnim jezikom, u Trstu pak dvie gimnazije, od kojih jedna državna njemačka, druga talijanska gradska, a da Hrvati Istre nemaju nijedne ostajem kod svojega predloga sasvim i jošte molim, da se o mojem predlogu glasuje.

Postavljen po g. predsjedniku upit, dali ima tko prigovoriti, eventualno postaviti protupredlog, nitko se neoglasuje.

Postavljen predlog g. Bukovec na glasovanje:

Zastupstvo jednoglasno prima i potvrđuje predlog u celosti, dodatkom, da se odbor odmah pobrine sastaviti spomenicu i molbu.

Omissis

Ovaj zapisnik bio je u sjednici 29 augusta t.g. pročitan, odobren i podpisan po odobrenih obč. zastupnicih

Ivan Ivić m.p.

Ivan Pucić m.p.

V. Marjanović m/p perovodja

4. GOVOR PREDSTAVNIKA PAZINSKE DELEGACIJE ZA VRIJEME POSJETA CARU FRANJI JOSIPU I. U PULI POČETKOM SRPNJA 1887. GODINE

Vaše ces. kr. apostolsko Veličanstvo!²⁸

Predponizno potpisane zapala je jednoglasnom odlukom občinskog zastupstva pazinskog od 16. junija 1887. osobita čast, da izraze čuvstva občinarah naprama Vašem Veličanstvu i njegovu želju glede gimnazije u Pazinu.

... ako nije moguće uzdržati cielu gimnaziju u Pazinu i na istoj malo po malo uvesti hrvatski kao naukovni jezik – da se uzdrži bar niža gimnazija u Pazinu, i na istoj postepeno uvede hrvatski kao naukovni jezik uz njemački kao obvezatan predmet da budu tako uvijek vjerni Hrvati Istre i kvarnerskih otokah imali priliku, kao što ju imaju njihovi manje brojni susjedi Talijani i svi narodi prostranog cesarstva, svoju djecu uzgajati u milom materinskom jeziku.

28 NS od 7. VII. 1887.

5. IZVOD IZ ZAPISNIKA MJESNE OPĆINE PAZIN
OD 29. KOLOVOZA 1887. GODINE

Zapisnik²⁹

**redovite sjednice občinskoga zastupstva držane u dvorani obč. ureda
u Pazinu dne 29. agusta 1887**

Predsjednik

g. Inocent Fabris načelnik

Prisutni

obč. savjetnici

G. G. Anton Bertoša

Ivan Lukež

Ivan Ivić

Ivan Brajković

Ivan Pucić

Anton Lovrić

obč. zastupnici

Baćac Rade Ivan; Baćac Simun; Brajković Tome; Bukovec Franjo; Benko-
vić Martin; Hervatin Paval; Kovačić Sporar Jure; Gabrielić Ivan; Jedrejčić
Frane; Jugovac Marin; Ivić Anton; Marečić Ivan; Matejčić Simun; Mogoro-
vić Zabrežan Josip; Načinović Stefan; Rabac Ivan; Šajna Marin; Starčić
Ivan; Ujčić Josip; Ujčić Mate; Velan Mečar Josip; Vozila Ivan.

Vinko Marjanović tajnik – perovodja

Od strane sl. c. kr. kot. kapetanata Poglavitni gosp. Josip vitez Fabris de
Freienthal c. kr. polit. komesar.

G. Predsjednik, nakon konstatiranja prisutnosti zakonitog broja g.g.
obč. zastupnika, otvori sjednicu ob 10 1/4 uri jutro.

Omissis

Toč. 4.

Izvešće obč. deputacije vrhu obavljenoga poklonstva Nj. C. kr. Apošt.
Veličanstva u Puli.

G. Bukovec predlaže, neka bi izvešće podao koj od odabrane gospode
odbornika:

Zastupnik g. Gabrielić moli rieč, zadobivši ju progovori:

Velikim zadovoljstvom čast mi je javiti, da je odabrana deputacija sa-
stojeća se od g.g. savjetnika Antona Bertoša; Ivić Ivana a i moje malenkosti,
bila tako srećna stupiti pred ljubljenu osobu Nj. C. K. Apoštols. Veličanstva
u Pulu, a na našu naročitu želju bijasmo predvodjeni i predstavljeni od na-

29 DAP, OP, knj. br. 165.

šeg ljubljenog narodnog zastupnika na carevinskom vieću u Beču presvietlog gosp. Dra Dinka Vitezića.

U dužnoj sniženosti a i velikim veseljem poklonili smo se i pozdravili Nj. C. kr. Apošt. Veličanstvo uručili osobno spomenicu u kojoj se vruće moli, da bi Nj. c. k. Apošt. Veličanstvo, Visoko isto udostojao se smilovati občini Pazin ne samo već našem narodu u Istri, određivši, da višja c. kr. državna gimnazija ostaje i nadalje u Pazinu, te da bi se na istoj postepeno uveo hrvatski kao materinski jezik.

Nj. C. kr. Apošt. Veličanstvo naš milostivi cesar i kralj, udostojao se potanko popitati za odnošanje u občini a napose radi potrebe obstanka ove gimnazije, te izričito zapitao, jeli baš želja toli srcu prirasla gradu Pazinu, za gimnaziju.

Odgovorilo se je sniženo. Ne samo občini Pazin Vaše Veličanstvo, već cielokupnom narodu Istre i Kvarnerskih otoka, potrebita je ova gimnazija a imenito za narod hrvatski i slovenski, koj nema niti jedne srednje il višje škole u svojem jeziku.

Na ovu sniženu izjavu, blagoudostojalo Nj. C. kr. Apošt. Veličanstvo, već njemu prirodjenom dobrotom i ljubeznosti celom svetu poznate, sledeća odgovoriti.

Dati ću dobro proučiti želju Vašu, a učiniti ću sve po mogućnosti, da toj prošnji mojih naroda i zadovoljeno bude.

Molim liepo da bi to poštov. zastupstvo ovo izvješće do ugodnoga znanja uzelo.

Zastupnik g. Bukovec zaprosio i dobivši reč, progovara:

Primamo najvećim veseljem i do preugodnoga znanja priobćeno nam izvješće, od poslana obč. deputacije, a vrhu svega Previšnji odgovor podan.

Nemožemo drugo, nego izkazati zahvalno srce večitu odanost i ljubav koju doistine ćutimo nosimo do Nj. C. kr. Apošt. Veličanstva našeg premilostivog Cesara i kralja Frana Josipa I i napram prejasno vladajućoj dinastiji staroslavniH Habsburgah.

Čast mi je predložiti, da obč. zastupstvo ovo izvješće do preugodnoga znanja uzme, a da uzklikne trokratni

"Bog poživi premilostivog i ljubljenog nam cesara i kralja i svu prejasnu mu porodicu, na mnoga ljeta."

Obć. deputaciji bude pak izrečena u zapisnik javna zahvala.

"Zastupstvo občinsko ustane sa stolicah i uzklikne velikim uzlistom trokratni živio Bog na mnoga ljeta premilostivog nam cesara i kralja kao i prejasnu mu porodicu."

U zapisnik neka se upiše liepa zahvala obć. deputaciji.

Omissis

Nakon ovih pitanja pročitanih i predanih za zapisnik, predsjednik digne sjednicu ob 5 1/2 uri po podne

Antun Bertoša m.p.

Ivan Pucić savjetnik vr.

Ivan Ivić savjetnik vr.

6. IZVOD IZ ZAPISNIKA MJESNE OPĆINE PAZIN ODRŽANE 28. KOLOVOZA 1890. GODINE

Zapisnik³⁰

**redovite sjednice zastupstva mjestne občine Pazinske držene
u občinskoj dvorani u Pazinu dne 28. kolovoza 1890.**

Prisutni:

Gosp. Inocent Fabris, glavar, kano predsjednik

Obć. savjetnici

G. g. Bertoša Anton

Brajković Ivan

Ivić Ivan

Lovrić Anton

Lukež Ivan, Nep.

Načinović Stjepan

Pucić Ivan

Obć. zastupnici

Baćac Rade Ivan

Baćac Simun

Brajković Toma

Gortan Josip

Hervatin Pavao

Ivić Anton

Marečić Ivan

Matejčić Simion

Mogorović Josip

Rabac Ivan

Šaina Marin

Starčić Ivan

30 Isto.

Jedrejčić Franjo	Ujčić Josip
Jugovac Marin	Velan Mečar Josip
Kovačić Sporar Toma	Vosila Ivan
Lukež Rimanić Blaž	

Omissis

Točka 1. Odlučiti što se ima učiniti sada pošto prestaje c. kr. gimnazija u Pazinu, koju li školu da se pita za Pazin i kako

Kao predlagatelj ustade g. Franjo Bukovac i dobio rieč progovori:

"Žalostno je da ne samo Pazin već i sva srednja Istra neima nijedne više javne škole. Do sada su roditelji pošiljali svoju djecu koja im nije trebala za domaće gospodarstvo na c. kr. gimnaziju u Pazinu da se naobraze, a sada ju moraju držati kod kuće u tmuni neznanstva, jer za poslati ju u odaljene veće gradove gdje su stanarine i živež odveć skup manjkaju im sredstva.

Predlažem zato, pošto nije nade dobiti skoro gimnazije, da se zaprosi Vladu da bi čim prije, po mogućnosti još ove godine podielila Pazinu učiteljsku pripravnicu, zatim pak da se stupi u dogovore sa obćinama Žminj, Tinjan, a eventualno i Boljun da se složno zaprosi uvedenje još kojegod druge javne škole u Pazinu."

Ustade zatim g. Pucić i dobio rieč progovori:

"Veselim srcem podupiram predlog učinjen po g. zastupniku Bukovcu glede ustrojenja jedne pripravnice u Pazinu gdje bi se pripravilo naših mladića da mogu stupiti u C.kr. preparandiju u Koprnu. Uvjeren sam da neće nijedan od g.g. zastupnika biti protivan ovom predlogu, koji bi bar nekoliko odštetio grad Pazin za gubitak C. kr. gimnazije, koja je definitivno prenesena u Pulu.

Neću sada ispitivati razloge radi kojih je to učinjeno, jer nam to sada nebi ništa koristilo, nu ipak držim da i ustrojenje pripravnice u Pazinu nebi dostatno odštetilo gubitak što ga je Pazin pretrpio.

Imajuć se stoga poduzeti još drugi koraci da se još kakva škola makar i delavska stvori u Pazinu, u tu svrhu morala bi naša Pazinska obćina staviti se u doticaj i dogovor sa obćinama Tinjana i Žminja da ove tri obćine sporazumno učine potrebite korake kod C. kr. Vlade glede potrebitih školah koje bi se imale ustrojiti u gradu Pazinu.

Prihvaćam predlog gosp. zastupnika poprimi i sliedeći:

1. "Nalaže se občinskom odboru da stupi u dogovore sa mjestnim obćinama Tinjan i Žminj glede korakah koji se imaju poduzeti da se u Pazinu mjesto ukinute gimnazije ustroje druge potrebite škole.

2. Uspjeh dogovaranja i dotični predlozi imaju se predložiti občinskom zastupstvu još tečajem ove godine.

Ovaj predlog kao i onaj gosp. Bukovca bi jednoglasno prihvaćen i občinskomu odboru naloženo da se osobito za podieljenje pripravnice odmah obrati molbom na C. kr. Kapetanat.

7. IZVOD IZ ZAPISNIKA MJESNE OPĆINE PAZIN OD 4. SVIBNJA 1892. GODINE

Zapisnik³¹

redovite sjednice Zastupstva mjestne obćine Pazin držane u občinskoj dvorani u Pazinu dne 4. maja 1892.

Predsjeda veleučeni gospodin Dr Ante Dukić, načelnik

Prisutni

Obćinski zastupnici

1. Bertoša Anton	14. Lukež Ivan Nep.
2. Brajković Ivan	15. Lukež Rimanić Blaž
3. Baćac Ivan	16. Mohorović Ivan
4. Bukovec Franjo	17. Načinović Stefan
5. Gržević Anton	18. Opatić Anton
6. Guštin Josip	19. Rabar Ivan
7. Hrvatina Pavao	20. Pucić Ivan
8. Ivić Ivan	21. Sajina Marin
9. Ivić Anton	22. Starčić Ivan
10. Jedrejčić Frane	23. Ujčić Josip
11. Jugovac Marin	24. Velan Josip
12. Kišić Mate	25. Vretenar Jakov
13. Lovrić Anton	

Od strane C. kr. političke oblasti:

Veleuč. gosp. Friderik vitez Schwarz c. kr. kot. kapetan

31 Isto.

Vinko Marjanović tajnik perovodja

Gosp. predsjednik pošto je konstatirao prisutnost zakonitog broja obč. zastupnika, otvorio je sjednicu ob 9 1/2 uri jutro.

Omissis

Toč. 12

Predlog ob ustrojenju gimnazije ili druge srednje škole u Pazinu.

Načelnik predočuje, kako je ovo zastupstvo u sjednici 16. junija 1887. zaključilo, da se po posebnoj deputaciji preda Nj. Veličanstvu cesaru, koji je početkom julija 1887. boravio u Puli, kratka spomenica i podnese na c. kr. ministarstvo nauke posebnu molbu, da se uzdrži državna gimnazija u Pazinu, odnosno ustroji niža sa naukovnim jezikom hrvatskim. Spomenica bi prejasnom Vladaru predana i molba na ministarstvo odposlana. Svi ovi koraci nisu imali uspjeha, jer je ministarstvo odpisom 10. agusta 1888. br. 16593 občini priobćilo, da je previšnjom riešitbom 7. agusta 1888. odredjeno, da se ima državna gimnazija koncem školske godine zatvoriti.

Od to doba potaknuto je pitanje i potreba ob ustrojenju državne gimnazije u Pazinu u zemaljskom saboru u Poreču i državnom saboru u Beču. Prigodom proračunskih rasprava u carevinskom vieću u Beču naglasila se više puta potreba, da se za Slavene Istre, koji sačinjavaju ogromnu većinu ove zemlje, ustroji državna gimnazija u Pazinu sa naukovnim hrvatskim jezikom.

Mladež hrvatske narodnosti mora na gimnaziju na Rieku i Senj, ako se želi naobraziti u svojem materinjem jeziku, prem neuziva tamo onih pogodnostih, koje bi uživala u ovoj poli monarhije.

Pošto će se jednom i za Hrvate Istre imati ustrojiti državna gimnazija u Istri, to bi najprikladnije bilo, da se ova ustroji u gradu Pazinu, buduć se ovdje nalazi državna zgrada, u kojoj je bila smještena državna gimnazija.

Ako pak nebi se mogla odmah ustrojiti gimnazija, to bi se imala državna oblast zamoliti, da smjesti u Pazin koju drugu srednju školu n. pr. muško učiteljišće, da bude i ovaj grad, koji već od stoljeća pripada prejasnoj vladajućoj kući, dionikom blagodatit koje od strane države.

Načelnik otvara razpravu:

Nejaviv se nitko za rieč, postavi na glasovanje, a zastupstvo jednoglasno prihvati sledeći predlog:

Nalaže se občinskom odboru, da podnese na visoko c. kr. ministarstvo nauka i bogoštovja obrazloženu molbu glede ustrojenja u gradu Pazinu

državne više gimnazije sa naukovnim hrvatskim jezikom ili ako to nije moguće, da se moli za smještenje u Pazin koje druge srednje škole.

Omissis

Pošto ne bijaše drugih predmeta za raspravljati, predsjednik digne sjednicu ob 11 3/4 jutro

8. IZVOD IZ ZAPISNIKA "HRVATSKO-SLOVENSKOG KLUBA" ODRŽANOG 2. SIJEČNJA 1893. GODINE U OPATIJI

Zapisnik³²

sjednice pouzdanika kluba hrvatsko-slovenskog održana u Opatiji, dne 1. siječnja 1893.

Na poziv g. V. Spinčića kao predsjednika kluba odazvali se gg. Slavoj Jenko, Jurković Anton, Dr. Fran Volarić, Dr. Dinko Vitezić, Dr. D. Trinajstić, Dr. M. Trinajstić, Dr. A. Strugar, Antun Volarić, Mate Mandić, Fiamin Ivan i Fiamin Benedikt.

Omissis

V. Gimnazija u Pazinu.

G. Spinčić veli, da nije na čistu bi li se imalo pitati ili ne budi obzirom na profesore, budi obzirom na zaprieke koje bi se stavljalo polasku riječke gimnazije.

Dr. Vitezić mnije također, da za Istru bilo bi pogubno ustrojenje prve pazinske gimnazije, s toga nebi se imalo nikad predloga staviti izrično, nego samo to podticat i tužit se u govorih.

Ovaj predlog se prihvaća jednoglasno.

Na upit g. Spinčića izjavljuje se skupština, da u slučaju ako bude ponuđena po vladi gimnazija, neka su je prihvatili.

Omissis

G. Spinčić se zahvaljuje iznova prisutnima koji su se odazvali i diže sjednicu.

Vjekoslav Spinčić v. r.
predsjednik

Dr. Dinko Trinajstić v. r.
zapisničar

32 Hrvatski državni arhiv u Zagrebu, fond: *Rukopisna ostavština Vjekoslava Spinčića.*

9. IZVOD IZ ZAPISNIKA MJESNE OPĆINE PAZIN
OD 20. STUDENOG 1894. GODINE

Zapisnik³³

**izvanredne sjednice občinskoga zastupstva držane u Pazinu
20. novembra 1894. u občinskoj dvorani**

Prisutni:

g. Anton Bertoša, predsjednik

Obćinski zastupnici

1. g.g. Baćac Ivan	2. Bukovec Franjo	3. Fabris Ivan
4. Grašić Josip	5. Gržević Anton	6. Gustin Josip
7. Hrvatinić Pavao	8. Ivić Anton	9. Jedrejčić Frane
10. Jugovac Marin	11. Kišić Mate	12. Lukež Blaž
13. Lukež Ivan	14. Lovrić Anton	15. Mohorović Ivan
16. Načinović Stefan	17. Opatić Anton	18. Pucić Ivan
19. Rabac Ivan	20. Saina Marin	21. Starčić Ivan
22. Smoković Frane	23. Ujčić Frane	24. Ujčić Josip
25. Velan Josip	26. Vretenar Jakov	

Od strane c. kr. kotars. Kapetanata Velem. gospodin Ivan Šorli upravitelj c. kr. kotars. poglavarstva.

Vinko Marjanović obč. tajnik – perovodja

Omissis

Točka 6.

Razni predlozi

Zastupnik Franjo Bukovec zamolio i dobio rieč izjavljuje sledeća:

Želio bih da bi slavno obč. zastupstvo uzelo u današnju razpravu jedan vrlo važan i znamenit predmet, tičući se ne samo grada Pazina, mjestne naše občine nego u obće ciele Istre a to bi bio predlog, da se razpravlja i odluči shodna kako bi se izposlovalo na shodnom mjestu "Ustrojenje hrvatske gimnazije u gradu Pazinu".

Jer ovaj važan predmet nije na današnjem dnevnom redu, molim gosp. predsjednika, da bi izvolio postaviti na glasovanje prešnost predloga.

Predsjednik postavlja na glasovanje prešnost razpravljanja vrhu ustrojenja hrvatske gimnazije u Pazinu.

33 DAP, OP, knj. br. 166.

Obćinsko zastupstvo jednoglasno zaključuje vrhu prešnosti predloga gosp. predgovornika odnosno g. predsjednika.

Predsjednik postavlja na dnevni red

Predlog glede ustrojenja hrvatske gimnazije u Pazinu.

Zastupnik g. Fran Bukovec zadobivši rieč nastavi:

Prijašnje obč. zastupstvo u sjednici 16. junija 1887 zaključilo je, da se po posebnoj deputaciji preda Nj. c. kr. Apostols. Veličanstvu cesaru i kralju, koji je početkom julija 1887. boravio u Puli, kratka spomenica i podnese na c. kr. ministarstvo nauke posebnu molbu, da se uzdrži državna gimnazija u Pazinu, odnosno ustroji niža sa naukovnim jezikom hrvatskim.

Spomenica bi prejasnom vladaru predana i molba odposlana na c. kr. ministarstvo za bogoštovje i nauku.

Nu žalibože svi ovi koraci nisu imali uspjeha, jer je c. kr. Ministarstvo odpisom 10. agusta 1888. br. 16593 priobćilo je občini, da je previšnjom riešitbom odredjeno, da se ima državna gimnazija koncem školske godine 1888/89. zatvoriti.

Od to doba potaknuto je pitanje i potreba ob ustrojenju državne gimnazije u Pazinu u zemaljskom saboru u Poreču i državnom saboru u Beču. Prigodom proračunskih razprava u carevinskom vijeću u Beču naglasivalo se više puta potreba, da se za Slavene Istre koji sačinjavaju ogromnu većinu ove zemlje ustroji državna gimnazija u Pazinu sa naukovnim hrvatskim jezikom.

Mladež hrvatske narodnosti mora da polazi gimnazij na Rieci ili u Senju, ako se želi naobraziti u svojem materinjem jeziku prem neuživa tamo onih pogodnostih, koje bi uživala u ovoj poli monarhije.

Jer će se jednom i za Hrvate Istre imati ustrojiti državna gimnazija u Istri, to bi najprikladnije bilo, da se ova ustroji u gradu Pazinu, buduć se ovdje nalazi državna sgrada u kojoj je bila smještena državna gimnazija.

Predsjednik otvara razpravu.

Toli pojedini obč. zastupnici koli svi ukupno stadoše povladjivati predlogu g. predgovornika izrazujuć svoju žalost i čudjenje kako se najpravednijem zahtjevu hrvatskog naroda ne samo u mjestnoj občini Pazin, nego i ogromnoj većini hrvatskoga naroda u Istri do danas nezadovoljuje onim što svi prosvjetni narodi u monarhiji i u obće u svijetu naprednom uživaju a što propisuju pravednost, ravnopravnost zdrav ljudski razbor pedagogičko didaktička načela i propisi temeljnih državnih zakona odnosno božje i ljudsko pravo.

Predsjednik zaključio razpravu postavi na glasovanje a občinsko zastupstvo jednoglasno prihvati sledeći predlog:

Nalaže se občinskom odboru, da podnese na visoko c. kr. ministarstvo nauka i bogoštovja obrazloženu molbu glede ustrojenja u gradu Pazinu državne više gimnazije sa naukovnim hrvatskim jezikom i da se preporuči našim narodnim zastupnikom gg. Vjekoslavu Spinčiću i Dru Laginji neka se svojski zauzmu i toplo zagovaraju ovu prevažnu za naš narod stvar toli kod visokog c. kr. ministarstva koli i na carevinskom vieću u Beču.

Omissis

Pošto je iscrpljen dnevni red, predsjednik digne sjednicu ob 12 uri i time bude nazočni zapisnik zaključen
Predsjednik za načelnika.

10. IZVOD IZ ZAPISNIKA MJESNE OPĆINE PAZIN OD 14. OŽUJKA 1895. GODINE

Zapisnik³⁴

redovite sjednice obč. zastupstva držane u Pazinu 14. marča 1895.

Prisutni

Gosp. Dr. Dinko Trinajstić načelnik kao predsjednik

Obćinski zastupnici:

1. Bertoša Anton;	2. Bukovac Frane;
3. Grašić Josip;	4. Gabrijelić Ivan;
5. Gojtan Josip;	6. Guštin Josip;
7. Hrvatina Pavao;	8. Ivić Ivan;
9. Ivić Anton;	10. Jedrejčić Frane;
11. Jugovac Marin;	12. Kišić Mate;
13. Krištofić Frane;	14. Lukež Ivan Nep.;
15. Marečić Frane;	16. Mogerović Ivan;
17. Mohorović Ivan;	18. Načinović Stipan;
19. Opatić Anton;	20. Pauletić Anton;
21. Pucić Ivan;	22. Rabac Ivan;
23. Rovis Ivan;	24. Saina Marin;

34 Isto.

25. Sironić Anton;

26. Smoković Frane;

27. Starčić Ivan;

28. Velan Josip.

Od strane c. kr. kotars. poglavarstva prisutan je Velemožni gospodin Ivan Sorli, upravitelj c. k. kot. poglavarstva.

Vinko Majstorović tajnik perovodja

Omissis

Točka 6. Raspravljanje glede ustrojenja c. k. pripravnog razreda sa hrvatskim naukovnim jezikom u Pazinu potrebitoga za mladiće koji se žele posvetiti učiteljskom stališu

Predsjednik daje po obć. tajniku čitati odpis c. k. kot. škols. vijeća u Pazinu od dne 25. marča 1895. br 35 FH hbt. 384 pogl. iz kojega odpisa proizlazi, da je visoko c. k. zemaljsko školsko vijeće u Trstu uvaživši nedostatak hrvatskih pučkih učitelja u Istri, očitovalo se pripravnim predložiti vis. c. k. Ministarstvu za bogoštovje i nastavu, da se dozvoli utvorenje novoga c. k. pripravnoga razreda sa hrvatskim nastavnim jezikom u Pazinu kao shodnomu mjestu, pod uvjetom, da se Pazinska obćina obveže pribaviti primjerenu i svjetlu sobu sa potrebitim pokućtvom i da preuzme troškove za njezino grijanje i čišćenje.

Pogledom na pomanjkanje hrvatskih pučkih učitelja u Istri kao i pogledom na ogromni broj hrvatskoga pučanstva Istre kojega djeca moraju da trpe i žive u tmimi neznanstva, dočim svi narodi oko nas u prosvjeti i time materjalno napreduju, jer uživaju sve blagodati kulture, uvjeren sam, da neću pogriješiti, ako kažem, da ovog lijepog i koristnog po naš hrvatski narod predloga na dalje nelaham niti preporučujem, jer svi znademo gdje nas tišti i što nam je od životne potrebe.

Obćinsko zastupstvo stade živo odobravati riječim ga, predsjednika i jednodušno očituje se pripravnim snašati troške potrebite za ustrojenje toli potrebitog c. k. pripravnog razreda za učiteljište.

Vidio gosp. predsjednik jednodušno zagovaranje predloga i ponude vis. c. k. zem. škols. vijeća zaključuje raspravu postavi na glasovanje a Obćinsko zastupstvo jednoglasno i radostno zaključuje slijedeće:

Prihvća se učinjenu ponudu vis. c. k. zem. škol. vijeća uslijed odluke od 18. siječnja 1895. broj 1189 od 1894. glede otvorenja pripravnog razreda sa hrvatskim nastavnim jezikom u Pazinu te se obćina obvezuje pribaviti primjernu i potrebnu prostoriju zajedno sa potrebitim pokućtvom a ujedno preuzeti troškove za ogrijev i čistoću.

U savezu s'time oblašćuje se obč. odbor, da stupi u pregovore sa c. k. financijskim Ravnateljstvom u Trstu glede kupnje nekadašnje gimnazijske sgrade ponudio za istu 10.000 for. (deset tisuća) isplativih u 10 jednakih bezkamatnih godišnjih obrocih. Bude li ta ponuda prihvaćena, ovlašćuje se občinski odbor, da će dati za besplatnu uporabu prostorije u istoj sgradi, nužne za smještenje, toli potrebite za Istru, gimnazije sa hrvatskim nastavnim jezikom, bude li u tom pogledu c. k. vlada sklonila se udovoljiti višekrat izraženim željam hrvatskoga pučanstva Istre.

Obćinsko zastupstvo je zadovoljstvom pozdravilo potaknuti predlog, glede ustrojenja c. k. pripravnog razreda sa hrvatskim nastavnim jezikom u Pazinu, te izražuje ovim jednodušno, svoju usrdnu zahvalu Visokom c. k. zem. škols. vijeću, na susredljivosti i obziru, što no istim predlogom izkazuje ovoj občini i njezinom pučanstvu.

Nalaže se obč. odboru, da svu zahvalu shodnim putem i načinom priobči vis. c. k. zem. škol. vijeću.

Omissis

Pošto je ovim iscrpljen dnevni red predsjednik zaključi sjednicu s 12 sati jutro i time je nazočni zapisnik zaključen.

11. IZVOD IZ ZAPISNIKA MJESNE OPĆINE PAZIN OD 6. SVIBNJA 1895. GODINE

Zapisnik³⁵

redovite sjednice obč. zastupstva držane u Pazinu 6. maja 1895.

Prisutni

Gosp. Dr. Dinko Trinajstić načelnik, kao predsjednik

Obć. zastupnici:

1. Bertoša Antun	2. Bukovec Franjo	3. Gabrijelić Ivan
4. Grašić Josip	5. Ivić Ivan	6. Gojtan Josip
7. Gustin Josip	8. Hrvatina Pavao	9. Ivić Anton
10. Jedrejčić Frane	11. Jugovac Marin	12. Kišić Mate
13. Krištofić Frane	14. Marečić Frane	15. Mogorović Ivan
16. Mohorović Ivan	17. Načinović Stefan	18. Opatić Anton

35 Isto.

19. Pauletić Anton	20. Pučić Ivan	21. Rabac Ivan
22. Saina Marin	23. Sironić Anton	24. Starčić Ivan
25. Velan Josip		

Pošto je pristupio zakoniti broj obč. zastupnika predsjednik otvori sjednicu ob 9 3/4 sati jutro.

Omissis

Točka 2

Priobćenja predsjednika

Gosp. načelnik saobćuje obč. zastupstvu ugodnu vijest, da Njegovo Ces. i Kralj. Apošt. Veličanstvo, cesar i kralj Franjo Josip prispjeti će dana 8 maja 1895. u Pulu, da prisustvuje svečanostim kod pušćenja u more jedne c. k. oklopnjače Monarch kao i vježbom ratnih ladja u središnjoj ratnoj luci Puli i okolici morskoj.

Ovom svečanom zgodom primati će Njegovo Veličanstvo i poklonstva Deputacijah iz svih strana pokrajine, koju svečanu sgodu mora upotrebiti i naša občina, da se najme pokloni i izjavi svoja čuvstva nepokolebive odanosti i privrženosti napram prejasnom nam vladaru i carskoj dinastiji.

Mnijem da bi se i ovom sgodom imalo obč. zastupstvo kroz posebnu Deputaciju obratiti Njegovom Veličanstvu sa smernom molbom i spomenicom da se u gradu Pazinu ustroji gimnazija sa hrvatskim naukovnim jezikom toli potrebitom za celokupni hrvatski narod Istre koji je lišen srednjih škola. U tu svrhu sastavio sam jurve spomenicu koja bi se imala podastrieti na previšnje znanje i odluku.

Molim da se u tom važnom po našu obćinu kao i po celokupni hrvatski narod Istre odluči.

Obć. zastupstvo sa velikim zadovoljstvom uzima do znanja, vijest, da će Njegovo Veličanstvo naš premilostivi vladar ako i ne u našoj obćini a to u pokrajini našoj boraviti nekoliko dana, te zaključuje jednoglasno: da je Njegovom c. k. apošt. Veličanstvu u ime obćinskog zastupstva dakle u ime ciele obćine ide pokloniti i izjaviti iskrenu čuvstva odanosti i vjernosti, gosp. načelnik koji neka predade i spomenicu molbu odnoseću se na ustrojenje gimnazije sa hrvatskim naukovnim jezikom u Pazinu.

Omissis

Pošto se na poziv predsjednika za riječ nitko oglasio nije zaključuje predsjednik današnju sjednicu ob 12 uri jutro čime je nazočan zapisnik zaključen

Dr. D. Trinajstić v. r.

V. Marjanović v. r.
perovodja

12. REZOLUCIJA VJEKOSLAVA SPINČIĆA PODNESENA 10. SRPNJA 1895. GODINE U CAREVINSKOM VIJEĆU U BEČU O UTEMELJENJU HRVATSKE GIMNAZIJE U PAZINU

Visoka kuća neka izvoli zaključiti:³⁶

obzirom na to, da postoji u Istri kod 118 tisuća Talijana talijanska, kod 5000 Niemaca njemačka gimnazija, i da kod 140.000 Hrvata (uz 44.000 srodnih Slovenaca) ne postoji nikakva hrvatska gimnazija;

obzirom na to, da ima i hrvatsko pleme, najmnogobrojnije u Istri, nepovredivo pravo, da se izobrazuje u svojem, hrvatskom jeziku – jeziku koj se već stotlje rabi u Istri u govoru i pismu, i koj je naukovnim jezikom na srednjih školah drugih pokrajina – i da to pleme po svojih zastupnicah u obćinah, u zemaljskom saboru i u carevinskom vieću, kao i u javnih sastancih hrvatsku gimnaziju moli i zahtjeva;

obzirom na to, da je državna, u ovom slučaju školska uprava, dužna provesti zakonske ustanove i brinuti se jednakomjerno za izobrazbu svih narodnih plemena;

i obzirom na to, da je Pazin najzgodnije mjesto za sjelo hrvatske gimnazije u Istri, i da kod izbora toga sjela nebi imalo biti odlučno ono 1116 Talijana porezne obćine Pazin, nego ono 1955 Hrvata te porezne obćine, ono 33.773 političkog kotara Pazin, i ono 140.000 Hrvata ciele pokrajine, kao i lega toga mjesta, koje bijaše jur sjelom zemaljskih oblasti, i da se uzrok, da je tamo obstojavaš gimnazija bila malo polажena po pitomcih označivanih kao Hrvati ima u tom tražiti, da je s jedne strane gimnazija bila njemačka i da su s druge strane pučke škole, u koliko su obstojele, koli u gradu toli u cielom kotaru i skoro u cieloj pokrajini, bile većinom talijanske,

poziva se c. kr. vlada:

da bezodvlačno poduzme shodna za ustrojenje gimnazije sa hrvatskim naukovnim jezikom, i sa talijanskim i njemačkim kao naukovnimi pred-

36 NS od 10. srpnja 1895.

meti, sa sjelom u Pazinu, i da svotu u tu svrhu potrebitu uvrsti već u pro-
račun za godinu 1896.

13. IZVOD IZ ZAPISNIKA MJESNE OPĆINE PAZIN
OD 27. KOLOVOZA 1895. GODINE

Zapisnik³⁷

**redovite sjednice obč. zastupstva držane u dvorani obč. kuće
u Pazinu, 27. kolovoza 1895.**

Prisutni

G. Dr. D. Trinajstić načelnik kao predsjednik

Obćinski zastupnici:

1. Grašić Josip	2. Gojtan Josip	3. Ivić Ivan
4. Gustin Josip	5. Hrvatin Pavo	6. Jedrejčić Frane
7. Kišić Mate	8. Krištofić Fran	9. Lukež Ivan Nepom
10. Lukež Rimanić Blaž	11. Marečić Fran	12. Mohorović Ivan
13. Načinović Stipan	14. Opatić Ante	15. Pauletić Anton
16. Pucić Ivan	17. Rabar Ivan	18. Saina Marin
19. Sironić Anton	20. Starčić Ivan	21. Mogorović Ivan
22. Velan Josip		

Vinko Marjanović perovodja

Od strane c. kr. kot. poglavarstva prisutan je G. Mosettig Pavo c. kr. namjestnički perovodja.

Pošto je pristupio dovoljan broj obč. zastupnika, predsjednik otvara sjednicu od 9 1/2 uri jutro.

Omissis

Točka 6.

Predstavka glede ostrojenja hrv. gimnazija u Pazinu

Predsjednik saobćuje:

Počam od god. 1887. pa do danas u više sjednicah, obč. je zastupstvo zastupajuć i tumačeć vruće želje i silnu potrebu obćinarah hrvatske narodnosti u mjesnoj obćini Pazin ne samo već tumačeć time ujedno i žive želje sveukupnog pućanstva hrvatske narodnosti u Istri davalo oduška te naglasivalo skrajnu potrebu da se u gradu Pazinu ustroji drzavna gimnazija sa

37 DAP, OP, knj. br. 166.

hrvatskim naukovnim jezikom najme kojim govori ogromna većina pučanstva Istre.

Podnašale se spomenice i molbe na vis. c. kr. Ministarstvo za bogoštovje i nastavu. Zastupnici našeg naroda na carevinskom vijeću mnogo puta izrekli važnih i veleliepih govora o tom predmetu, naglasivali i brojkami na temelju statistike naroda, a opet i na podlogi temeljnih državnih zakona dokazali nepobitno, da se hrvatskom i slovenskom narodu u Istri golemu nepravica čini, kad se ga unatoč jasnom slovu temeljnih državnih zakona čini moralnim robom u duševnom pogledu jer mu se neće dati odziva što mu po božjem i ljudskom pravu ide u današnjem vijeku prave prosvjete i napredka doista prežalosnoga izkustva.

Stvarale su se odluke zastupstva molbe i spomenice, vapaj očajan došao i pred božje prijestolje nu nama jadnicima sujeno trpjeti, zašto? Krivi smo što smo živi.

U sjednici 20. novembra 1894. pod točkom 6. dnevnog reda takodjer zaključeno je da se obč. odbor pobrine da podnese molbu na vis. c. kr. ministarstvo nauka i bogoštovja za ustrojenje hrvatskog gimnazija u Pazinu.

Ovo je kako vidite gospodo zastupnici životno pitanje ne samo naše občine, našeg pazinskog kotara nego dapače celokupnog hrvatsko-slovenskog naroda Istre koji brojčano predstavljamo 2/3 pučanstva Istre a nemamo nijedne srednje škole u pokrajini dočim to druge narodnosti i talijanska i njemačka od davna imaju te duševno napreduju u svojoj domovini dočim naša dieca mora da idu izvan pokrajine ako će da se odgoje u materinskom hrvatskom jeziku. Dosta žalostno i nepravedno.

Ovaj predmet vitalnog značaja po naš narod nesmiemo i nećemo skinuti sa dnevnog reda, dok pravica, zakon i ljudska prava, sunce božje i pred naše kućne pragove ne zasiju. To nećemo i nesmiemo zanemariti jer živimo u ustavnoj državi pod pravednim i ljubljenim vladaocem, koji će znati i hćeti da se konačno uslišaju naši zahtjevi jer sasma zakoniti i pravedni.

Oslanjajuć se na zaključak stvoren u sjednici obč. zastupstva 20. novembra 1894. predlažem slavnomo obč. zastupstvu molbu naslovljenu veleslavnomu zemaljskomu skolskomu vijeću u Trstu, sastavljenu od obč. odbora glede ustrojenja gimnazije i učiteljišta sa hrvatskim naukovnim jezikom u Pazinu.

(Čita se odnosna molba.)

Nakon pročitavanja molbe predsjednik otvara razpravu.

Zastupnici g. Grašić Josip, Ivić Ivan, Pucić Ivan, stadu povladjivati priobćenju i živo zagovaraju ovaj toli važan predmet koji se već više godina

razpravlja želeć da se svi zakoniti koraci poduzmu da naš hrvatski narod dodje jednom do svoga prava koja mu zakon zajamčuje.

Pošto se na upit predsjednika za rieč nitko neoglasuje zaključuje isti razpravu postavi na glasovanje a obč. zastupstvo jednoglasno zaključuje sledeće:

Nalaže se obč. odboru:

I. Da u ime ove občine podnese molbu kroz veleslavno c. kr. zemaljsko školsko vijeće: na vis. c. kr. Ministarstvo za nauku i bogoštovje.

a. da u Pazinu bude čim prije ustrojena državna gimnazija sa hrvatskim naukovnim jezikom

b. da u Pazinu bude čim prije ustrojeno muško hrvatsko i žensko hrvatsko učiteljište sa hrvatskim naukovnim jezikom.

II. Da se primjerak molbe odašalje na sve hrvatske i slovenske občine u Istri molbom da se i one istoj priljuče.

Omissis

Sjednica je zaključena ob 12 1/2 uri popodne

V. Marjanović v. r.
perovodja

14. IZVOD IZ ZAPISNIKA MJESNE OPĆINE BUZET ODRŽANE 18. STUDENOG 1895. GODINE

Zapisnik³⁸

II. redovite sjednice Zastupstva mjestne občine Buzetske držane u obćinskomu uredu u Buzetu dne 18. novembra 1895.

Predsjedja: obćinski načelnik Mate dr. Trinajstić

Prisutni:

Obćinski savjetnici

Flego Frane p. Sebastijana

Žigante Ivan p. Angjela

Klarić Anton od Josipa

Drašćić Jakov p. Jakova

Šverko Mate p. Antona

Buždan Ivan p. Luke

Flego Anton od Lovre

Bužan Mate pok. Mata

38 DAP, fond: Mjesna općina Buzet (1868. – 1918.), (dalje OB), knj. 75.

Obćinski zastupnici

Zonta Ivan p. Mata iz Saleža
Zlatić Andre p. Mata iz Prapoća
Ugrin Miho p. Dinka iz Sočerge
Vratović Grgo p. Toma iz Podgaća
Poropat Ivan p. Jakova iz Trstenika
Krivičić Andre p. Frana iz Grimalde
Boltrestein Jakov p. Silv. iz Račica
Štule Antun Matov iz Pregare
Sirotić Ivan p. Mata iz Sov. Polja
Krbavac Mate p. Luke iz Sluma
Fabijančić ... p. Mata iz Marčenigle
Brajković Mate p. Miha iz Brguda
Sinčić Ivan od Frana iz Podkuka
Ošo Anton p. Ivana iz Sv. Ivana
Jakac Jakov p. Mata iz Velog Mluna
Šverko Blaž p. Antona iz Rašpora
Od strane c. kr. političke Oblasti nitko
Zapisnik vodi občinski tajnik Ivan Žic

Omissis

Točka XII.

O molbi občine Pazin za gimnaziju obć. spis 5/10 (1)895. br. 2422

Čita se dopis glavarstva občine Pazin od 1/10 1895. br. 3114

Vidiv da je uređenje jedne gimnazije sa hrvatskim naukovnim jezikom u Istri od skrajne potrebe vidiv da je Pazin kano sredina Istre najshodnije mjesto za sijelo gimnazije, i tim molba opravdana:

Obćinsko Zastupstvo podupire molbu i nalaže občinskomu glavaru da ju na određeno mjesto podnese

Omissis

Budući ovim iscrpljen dnevni red i prešni predlozi, predsjednik diže sjednicu na 2 sata po podne

Pročitano i podpisano

Antun Klarić obć. savj.

Anton Flego obć. savj.

15. PROTESTNA NOTA ZEMALJSKOĞ ODBORA ZA ISTRU PREDSJEDNIKU VLADE U BEČU, /PROSINAC/ 1898. GODINE

Pod najbolnijim utiskom radi neočekivane vijesti o ustrojenju hrvatske gimnazije u Pazinu, gradu čisto talijanskom, prosvjetljeno pučanstvo pokrajine prihvaća tu viest najživljim prezirom a potpisani prosvjeduje najodlučnije zahtjevajući obustavu te mjere koja izazivlje ozbiljnu i zakonitu agitaciju.³⁹

16. IZVOD IZ ZAPISNIKA MJESNE OPĆINE PAZIN OD 22. PROSINCA 1898. GODINE

Zapisnik sjednice⁴⁰ zastupstva mjestne občine Pazin održane u obč. dvorani dne 22. decembra 1898

Predsjeda obč. glavar Dr. Šime Kurelić
Prisutni

Obć. savjetnici

Bertoša Antun	Pucić Ivan
Ivić Ivan	Sironić Anton
Lukež Ivan Nepomuk	Šuran Ivan
Mogorović Ivan	

Obć. zastupnici

Bukovec Franjo	Lovrinić Ivan
Filiplić Lavoslav p. Iv.	Lukež Rimanić Blaž
Gabrielić Ivan	Marečić Frane
Grašić Josip	Milotić Josip
Gržetić Josip	Mohorović Ivan
Jedrejčić Miličić Franjo	Pauletić Antun
Kišić Josip od Mata	Paulišić Jakov
Krištofić Franjo	Ukotić Vinko
Ujčić Franjo od Šima	

Od strane c. Kr. kot. Političke oblasti – nitko

39 NS od 15. prosinca 1898.

40 DAP, OP, knj. br. 167.

Zapisnik vodi obć. tajnik I. Žic

Vidio prisutnost zakonitog broja obć. zastupnika za valjanost sjednice obćinski glavar kano predsjednik otvara istu na 9 1/2 sata u jutro, pozdravi prisutne i prelazi na razpravljanje sljedećeg, pravodobno priobćenog dnevnog reda.

Omissis

Točka II

Zahvala Visokom C. Kr. Ministarstvu što je odlučilo otvoriti gimnaziju u Pazinu.

Predsjednik izjavlja: Štovana gospodo!

Pukla je vijest novine pišu, naši zastupnici nas uvjeravaju da je Visoko C. Kr. Ministarstvo unutarnjih posala, post tot discrimina rerum dozvolilo istarskom patniku Hrvat – Slovencu da se može i on izobrazit u srednjih školah u svom materinjem jeziku odlučio primjerenom svotu za otvorenje gimnazije – hrvatske gimnazije u Pazinu, školskom godinom 1899. Borba koja ih je vodila do ustrojenja te gimnazije od celog našeg pućanstva poznata Vam je. Poznato Vam je da nije bilo javnog sastanka gdje se nebi o toj krvnoj potrebi govorilo, resolucija ima ih na sijaset, interpelacija naših zastupnika bilo na Carevinskom bilo na pokrajinskom saboru, počam od interpelacija našeg Nestora u narodnoj borbi presvietlog g. Dra Dinka Vitezića pak do novijeih naše dićne gg. narodnih zastupnika i prvaka Dra Laginje i Spinčića koji nisu nikad prestali odlučno zahtjevati da se toj krvnoj potrebi našeg naroda u Istri već jednom udovolji. Premda Carska vlada nije tim uslišanjem naše davne želje i potrebe učinila ništa drugo nego svoju dućnost, koju je imala već odavna vršiti, dućnost koju spontano mora da vrši svaka civilizovana država napram svojim podanikom, to ipak obzirom na sve one teške zaprieke, što se stavljalo na put Carskoj Vladi, i obzirom na dugotrajnu borbu koju su imali naši divni zastupnici sa svojim kolegi da izvojuju otvaranje tog našeg prava i ako ne nagon zdravog razuma to nagon srđca mora da ovakog nad ovim neprocijenjivim dobitkom za naš narod u Istri oduševljuje mora da svakoga ponuka na priznanje zahvale svim onim koji su muževno radili za ovaj tolićudjeni i opravdani institut.

Upozoriti bi Vas htjeo poštovana gospodo na židovsko pisarenje, na laži izbacene, na klevete kojimi su vrvile i vrve dandanas novine naših dobrih suzemljaka, laži koje su proizašle od samog zemaljskog odbora, od pojedinih obć. glavarstva Istre i izvan Istre čak iz samog Rima. U svojih prosvjedih koje se nemože drugim imenom krstiti nego bezobraznimi, izlieli su

ti lažiliberalci svoju cielu žuč proti našem narodu, velelažno da po cijeloj Istri i u građanstvu Pazina, vlada velika agitacija i da se je za pobojati da će buknuti nemir.

Imademo poštovana gospodo već sada protuprosvjeda proti svom lažnom huckanju. Onaj veličanstveni protuprosvjed u Trstu od naše braće Slovenaca od prošle nedelje, gdje su se morali Progressovci sramotno razići i povući a da nisu niti zbor započeli, onaj hvalevriedan građana pazinskih koji svečano prosvjeduje i hoće da Ministarstvo saznade da je ovdašnje pučanstvo i naime i stanovništvo grada Pazina posvema zadovoljno sa ustrojenjem hrvatske gimnazije u Pazinu i da ga željno očekuje.

Ovo se je občinsko glavarstvo nadalje u suglasju sa svojimi zastupnici obratilo također i na druga opć. glavarstva u Istri i na pojedine častne župne urede i nade je da će se ovi zauzeti za pravicu proti crnim lažim i klevetam.

Predpostavio sve ovo predlažem ovom uglednom zastupstvu da izvoli poprimiti sljedeći zaključak:

"Opunovlašćuje se obć. glavarstvo da iztaknu pravednost naumljenog ustrojenja hrvatske gimnazije u Pazinu izreče najtopliju zahvalu Predsjedniku Ministarstvo Njegovoj Preuzvišenosti gospodinu Franu Thunu, Njegovoj preuzvišenosti ministru bogoštovja i nastave grofu Arturu Bylandt-Reidt, velezaslužnoj gospodi Dru Matku Laginji i Vjekoslavu Spinčiću našim narodnim zastupnikom moleći je da stoje kano valjani vojnici na neprestanoj straži jer smo u Austriji gdje kolebivost i nevjerojatnost prevlađuje, veleučenom gospodinu Dru Dinku Viteziću velezaslužnom bivšem narodnom zastupniku, – predsjedniku eksekutivnog odbora većine zastupničke kuće Njegovoj preuzvišenosti Franu Apolineru vitezu Javorski i tajnom savjetniku njegovog Veličanstva itd Beč – Abgeordneten haus, – Dru Gaju Bulatu predsjedniku Kluba slavenske kršćanske narodne sveze – Split – što se njihovom pripomoću doškočilo ovoj krvnoj potrebi hrvatsko-slovenskog pučanstva Istre, i da s druge strane ovo obćins. glavarstvo razloživ statističkimi podatci stanje pučanstva u Istri opovrgne laži i klevete nabacane u zadnje doba proti našem pučanstvu i prosvjeduje svečano proti onim lažnim napadajem."

Otvaram razpravu o predmetu.

Ustavši tada g. Dr. Trinajstić izjavi:

Ovaj temeljiti, ovako krasno obrazloženi predlog našeg vrlog gospodina načelnika nepotrebuje nikakvih odadtaka i zato predlažem da se pređe na glasovanje.

Obćinsko zastupstvo uz silno odobravanje prihvaća jednoglasno predlog gosp. predsjednika u usvaja u celosti gornji zaključak.

Omissis

Zatim predsjednik diže sjednicu na 11 1/2 sata prije podne

Pročitano i podpisano
Ivan Mogorović v.r.
Ivan Suran v.r.

17. IZVOD IZ ZAPISNIKA MJESNE OPĆINE PAZIN
ODRŽANE 24. TRAVNJA 1899. GODINE

Zapisnik⁴¹

**sjednice Zastupstva mjesne občine Pazin držane u obč. dvorani
u Pazinu dne 24. aprila 1899.**

Predsjednik obč. glavar Dr. Šime Kurelić

Obć. savjetnici

Bertoša Anton	Pucić Ivan
Ivić Ivan	Šironić Antun
Lukež Ivan Nepomuk	Šuran Ivan
Mogorović Ivan	

Obć. zastupnici

Bukovac Franjo	Lukež Rimanić Blaž
Filiplić Lavoslav	Marečić Franjo
Gabrielić Ivan	Milotić Josip p. Antuna
Grašić Josip	Mohorović Ivan p. Josipa
Gržetić Josip	Pauletić Antun p. Stjep(ana)
Jedrejčić Miličić Franjo	Paulišić Jakob – Novaci
Kišić Josip	Ukotić Vinko p. Jakova
Kristofić Franjo	Ujčić Frane od Šima
Lovrinić Ivan p. Jura	Smoković Franjo

Od strane c. kr. kot. političke Oblasti – nitko

Zapisnik vodi obč. tajnik Ivan Žic

Omissis

41 Isto.

Točka II Priobćenja

Omissis

h/ Pres. dekret c. kr. kot. Poglavarstva u Pazinu 11. marča 1899. br. 36 res.

Predsjednik čita isti dekret polog kojega je g. ministar za bogoštovlje i nastavu putem c. kr. Namjestništva i g. c. kr. kot. Poglavara u Pazinu obć. načelnika zapitao da li bi občina Pazinska bila pripravna za hrvatsku gimnaziju u Pazinu štogod doprinašati. Predsjednik veli da je on kao načelnik na taj upit odgovorio dopisom 18. marča t. g. br. 672. da uz sadašnje žalosno financijsko stanje, nije joj žalibože moguće za sada ništa doprinašati k troškovom za uzdržavanje gimnazije nu da će ipak koliko joj moguće bude doprinašati za đaćku kuhinju koja će se nastojanjem rodoljuba-prijatelja mladeži tom prigodom u Pazinu otvoriti

Ovom prigodom opaža nadalje predsjednik, da je uslied zaključka u sjednici 9. novembra 1898. glede osnivanja zaklade na uspomenu 50-godišnjice vladanja Njeg. Veličanstva Cara Frana Josipa I. za podupiranje đaka iz ove mjestne občine polazećih hrvatsku gimnaziju u Pazinu ili za potpomaganje poduzeća otvorit se imajuće đaćke kuhinje, - ovo obć. glavarstvo bilo podneslo dne 30. novembra 1898. pod br 3517 molbu na c. kr. političku Oblast za potvrdu naslova rečene zaklade, pak da je uslijed te molbe c. kr. Financijsko odvjjetništvo u Trstu dopisom od 23. marča t. g. br. 4784 zapitalo od ovog obć. glavarstva obavjest da li dotično kada i od koga i t.d. će biti utemeljena "*đaćka Kuhinja*" u korist koje bi se imali obratiti dohoci zaklade, i tko će "*đaćkom kuhinjom*" upravljati, i napokon da li je prvi obrok od for. 250 za osnivanje zaklade, već uvršten u godišnji proračun občine. Pošto je, kako je uglednom zastupstvu u sjednici 22. decembra 1898. br. 8115-8277. ukinuo zaključak otvaranju spomenute zaklade odgovorilo je obć. glavarstvo (otpisom 7. t.m. br. 846) u tomu smislu na pitanje c. kr. Financijskog odvjjetništva.

G. Gabrielić opaža da bi uzkrata svake pripomoći od strane občine mogla biti uzrokom da se gimnazija u Pazinu ne otvori.

Predsjednik mu odvraća da on nije uzkratio pripomoć občine nego samo dokle traju sadanje financijske neprilike u kojih se nalazi občina pa i sada je obećao da će občina doprinašati ako ne baš za uzdržavanje gimnazije a to barem za đaćku kuhinju.

G. Grašić predlaže da kada bi občina bila postavljena alternativa da li mora štogod doprinašati ili se gimnazija neće otvoriti, da se u tom slučaju

obćina obveže na doprinosanje jednog stanovitog iznosa za uzdržavanje gimnazije barem za nekoliko godina.

Ovaj predlog zastupstvo prihvaća u načelu.

i/ Dekret Zemaljskog Odbora od 8. aprila 1899. br. 2072

Priobčujući sadržaj ovog dekreta, predsjednik izjavlja sljedeće:

Iza kako smo bili zadnji put ovdje sakupljeni na sjednici sbila se i ova novost. Još g. 1872. bio je istarski zem. sabor zaključio da se ima u Pazinu otvoriti pokrajinska realna gimnazija sa talijanskim nastavnim jezikom, nu taj zaključak ostao je do danas neproveden. Nu pokle se prenio glas da Visoka c. kr. Vlada namjerava ustrojiti u Pazinu hrvatsku gimnaziju, i pokle su narodni naši zemljaci i njihovi suplemenici susjednih pokrajina, uzdigli proti tomu bjesnu i prostačku graju, zahtjevajući od Visoke Vlade da odustane od te svoje nakane, te pokle su uvidili da Ista neće da prima njihovih naloga jer nepravedni i ne mari za njihove grožnje, - Slavni Zemaljski Odbor je odlučio da sada provede zaključak stvoren od sabora pred 26. godina i otvori u Pazinu talijansku realnu gimnaziju, te je još na zadnji dan prošle godine u tu svrhu raspisao natječaj na mjesto profesora. Uz to je upitao ovdašnje občns. upravno vijeće da li je voljno i sada doprinosati za uzdržavanje te gimnazije što se je bilo obč. zastupstvo u sjednicah 1. marča 1872. na toč. I. i 28. novembra na toč. II. obvezalo, najme dati stan ravnatelj i skrbiti za čistoću školskih prostorija. Obč. upravno vijeće Pazinsko zaključilo je u svojoj sjednici od 16. jenara t.g. na toč. II. dn. reda da će Pazinska porezna obćina doprinosati drage volje za uzdržavanje talijanske gimnazije u Pazinu sve ono što je bilo obč. zastupstvo u spomenutih sjednicah obvezalo. Poslužio se pravom koje mi daje § 7. odst. 2. zakona od 25. oktobra 1868. pok. 1. br. 8, uložio sam proti tomu zaključku upravnog vijeća svoj veto ili zakratu, te izvješćem 21. jenara t.g. br. 194 zamolio Slavni zem. Odbor da isti zaljučak kano štetonosan velikoj većini pučanstva porezne obćine Pazin, ukine, ističući medju inimi razlozi i taj što sgrada koju je obćina g. 1872. obvezala dati za stan ravnatelj gimnazije, nije više občinska nego privatnička te obćina nemože više s njom raspolagati, a ni drugih razpoloživih sgrada ni prostorija.

Slavni Zem. Odbor nije ipak pronašao uvažiti moga izvješća već je svojim dekretom od 8. t.m. br. 2072, obč. br. 961 digao moju zakratu i potvrdio obustavljeni zaključak obč. upravnog vijeća s razloga što je onaj zaključak

već od prije u krijeposti, i što obzirom na maleni prinos i na veliku korist koju će grad Pazin imati od gimnazije, nije isti štetan kako sam dokazivao.

G. Grašić uzeo rieč opaža da pošto obč. upravno vieće ne ima ine oblasti koju ima obč. zastupstvo; nije se ono smjelo oslanjati na zaključke koje je stvorilo obč. zastupstvo u sjednicah od 1. marča i 28. novembra 1872., a još je manje obč. upravno vieće porezne občine Pazin smjelo obvezati se na slično nepravedno doprinosanje, koje će tištiti i hrvatske stanovnike, kojih je u poreznoj občini Pazin ogromna većina, bez da je prije dobilo njihovu privolu za to. I stoga predlaže da se ovlasti obč. glavarstvo da podnese i pravo vrijeme na Visoko c. kr. upravno Sudište pritužbu protiodluci Slavnog Zemaljskog Odbora od 8. aprila 1899. br. 2072.

Pošto se nitko više neoglasila za rieč, predsjednik stavi na glasovanje predlog gosp. Grašića.

Obč. zastupstvo pristajuć jednoglasno uz predlog gosp. Grašića, ovlašćuje obč. glavarstvo da u pravo vrijeme podnese na Visoko c. kr. upravno Sudište u Beču pritužbu proti odluci Veleslavnog Zemaljskog Odbora u Poreču od 8. aprila 1899. br. 2072.

Omissis

Pošto je ovime iscrpljen dnevni red i prešni predlozi, predsjednik diže sjednicu na 1. sat po podne.

Pročitano i podpisano

I. Žic v. r.
zapisničar

18. IZVOD IZ ZAPISNIKA MJESNE OPĆINE BUZET
OD 4. SRPNJA 1899. GODINE

Zapisnik sjednice⁴²

**Zastupstva mjestne občine Buzetske držane u občinskom Uredu u
Buzetu dne 4. jula 1899.**

Predsjeda občinski načelnik Matko Dr. Trinajstić

Prisutni

Obćinski savjetnici

Flego Frane pok. Sebastijana

Draščić Jakov pok. Jakova

42 DAP, OB, knj. 75.

Ošo Anton pok. Ivana	Klarić Anton Josipov
Žigante Ivan pok. Angjela	Buždon Ivan pok. Luke
Sanković Mate pok. Martina	Flego Anton pok. Lovra
Šverko Mate pok. Antuna	

Obćinski zastupnici

Katarinčić Mate pok. Antuna, Salež
Buždon Mate pok. Mate, Črnica
Žigante Dinko pok. Ivana, Rakitovac
Jakac Anton pok. Ant(ona), V. Mlun
Sinčić Ivan Jurov, Prapoće
Nežić Mate Matov, Svi Sveti
Mikac Mate pok. Jure, Brest
Prodan Ivan pok. Luke, Pašutići
Črnac Mate p. Mata, Račja Vas
Poropat Luka pok. Luke, Trstenik
Fabijančić Mate pok. Mate, Marčenigla
Grđina Andre pok. Andre, Movraž
Krbavac Anton pok. Luke, Slum
Sirotić Ivan pok. Mata Sovinj. Polje
Starac Josip Ivanov, Sočerga
Božić Mate pok. Ivana, Rašpor
Krivičić Andro pok. Frana, Grimalda
Flego Anton pok. Jure Sv. Duh
Levac Josip, Butari
Štule Anton Matov, Pregara
Od strane političke oblasti ____

Zapisnik vodi obć. tajnik Josip Perčić

Vidiv prisutnost zakonitog broja obćinskih zastupnika predsjednik otvori sjednicu točno u 8 1/2 uri prije podne i pozdravi prisutne

Točka I.

Priobćenja

G. Predsjednik priobćuje I. da je i ova obćina zahvalila C. kr. Ministarstvu Nutarnjih Poslova radi ustrojenja hrvatske gimnazije u Pazinu.

Zastupstvo prima to do ugodnog znanja, te upućuje obćinski odbor da na zgodan način prosvjeduje proti ustrojenja talijanskog gimnazija u Pazinu.

Omissis

Odobreno

Jakov Draščić, obč. savjetnik

Anton Ošo obč. savjetnik

19. PROSVJED OPĆINSKOG GLAVARSTVA OPĆINE KASTAV
PROTIV OTVARANJA TALIJANSKE GIMNAZIJE U PAZINU
UPUĆEN CARSKO KRALJEVSKOJ VLADI U BEČ
20. LIPNJA 1899. GODINE

Broj 2615

Visoka c. kr vlado!⁴³

Ponizno podpisano, vršec nalog, što mu ga je dalo občinsko zastupstvo u njegovoj redovitoj sjednici dne 1. jula t. g., kako proizvire iz priloženoga pod % ovjerovljenoga izvadka iz zapisnika, časti se predložiti toj visokoj c. kr. Vladi ovaj prosvjed proti odluci zemaljskoga odbora Istre od 29. decembra 1898., kojom je proglasio ustanovljenom nižu realnu gimnaziju sa talijanskim jezikom u Pazinu na zemaljske troškove, dakle na troškove svih porezovnika Istre.

Svoju odnosnu odluku stvorio je zemaljski odbor na temelju zaključka zemaljskog sabora od 12. novembra 1872. dakle na temelju zaključka stvorenoga prije punih 26 godina. Već samo to imao bi biti dovoljan razlog nevaljanosti rečene odluke zemaljskoga odbora. Al u toj odluci ima još nješto drugoga, što ju prikazuje posve nevaljanom i nezakonom. **Odluka zemaljskog odbora od 29. decembra 1898., nije jednaka zaključku zemaljskog odbora od 12. novembra 1872. Zemaljski odbor pako, kao izvršujuća oblast zemaljskoga sabora, nije podnipošto vlastna promjenjivati zaključke zemaljskog sabora, kao zakonodavne oblasti, nikako nit u ičem.** Pošto ga je pak promjenio, ona se odluka zemaljskoga sabora prikazuje posve nezakonom, koje izvršenje, kao takove, bi morao zemaljski kapetan, na temelju § 32 reda za zemaljski odbor Istre, obustaviti i predložiti bezodvlačno putem c. kr. namjestništva na Previšnju odluku. Tim što toga zemaljski kapetan nije učinio, nije ova odluka zemaljskog odbora postala zakonom, pače povrh toga što je zemaljski odbor povriedio zakon, povriedio ga je sa svoje strane i zemaljski kapetan.

Svoju odnosnu odluku stvorio je zemaljski odbor onda, i tek onda, i odmah onda, kada je c. kr. vlada odlučila zadovoljiti živoj kulturnoj potrebi

43 Državni arhiv u Rijeci, fond: *Općina Kastav*.

hrvatskoga naroda u Istri, najime ustrojiti u Pazinu državnu gimnaziju sa hrvatskim naukovnim jezikom; i kad je već prije zemaljski odbor i ciela vladajuća stranka u Istri i Primorju digla uzalud groznu viku proti toj državnoj gimnaziji. Tim je jasno pokazao, da je njegova odluka samo uztuk toj državnoj gimnaziji i prkos proti zakonitoj, opravdanoj i pravednoj namjeri c. kr. vlade, a da ona odluka neodgovara kulturnoj nuždi talijanskoga pučanstva Istre.

Vladajuća talijanska stranka Istre, a s njom i zemaljski odbor, smatra i proglašuje u svakoj prilici Istru kao talijansku pokrajinu, a koliko nije, radi, da ju takovom prikazuje i da to bude. S toga gledišta proglasio je zemaljski odbor ustanovljenom talijansku nižu realnu gimnaziju i to ne možda u kojoj talijanskoj občini, nego u občini sa velikom većinom stanovnika hrvatske narodnosti, te tim pokazao, da je njegova odnosna odluka čisto stranačko-političke naravi.

U Koprju postoji c. kr. gimnazija sa talijanskim naukovnim jezikom, koja je posve dostatna za srednju naobrazbu talijanskoga pučanstva Istre, tako da je posve suvišna bud kakva gimnazija sa talijanskim naukovnim jezikom bilo u Pazinu bilo gdje drugdje.

Takova gimnazija bila bi luksus, kojega si pod ni pošto ne može priuštiti pokrajina siromašna kako je Istra. Takova gimnazija na zemaljske troške se nemože uzdržati nego nameti, a već dosadanji porezi i nameti su takvi, da jih velika većina poreznika težkom mukom ili u obće nikako smagati nemože. Nameti kakvi bi se radi talijanske realne gimnazije na jedan put, morali tjerati, su za većinu pučanstva Istre nesnosivi, te se u tom obziru prikazuje odnosna odluka zemaljskog odbora **protivnom obćemu dobru**, te zemaljski kapetan na temelju istoga prije spomenutoga § 32. reda za zemaljski odbor Istre, bio dužan i stoga gledišta obustaviti izvršenje te odluke i podastrijeti ga putem c. kr. namjestništva na Previšnje riešenje. Neučiniv on to, nije dao zakonite valjanosti onoj odluci, nego je i sam povrijedio zakon.

U pokrajini Istri ima oko 17.000 djece, i to hrvatske i slovenske, koja ne polaze pučkih školah, jer jih nejmaju, a koja bi ju **morala** imati na temelju § 59 drž. šk. zakona 14. maja 1869. i § 1. zema. zakona za Istru 30. marča 1870. Ustrojenje javnih pučkih škola zahtjeva dakle i državni i zemaljski zakon, i za te se u obće mora pobrinuti pokrajina i obćine, uz odgovornost c. kr. vlade, koja ima bditi nad vršenjem zakona. Napose pak imade pobrinuti se za ustrojenje pučkih škola prije nego za ustrojenje privatne realne gimna-

zije na zemaljske troškove, jer ono zahtjeva zakon, a ovo nezahtjeva. Za ustrojenje i uzdržavanje zakonom naloženih javnih pučkih škola treba i trebat će nameta, al ni te namete nejma se uvadjati na jedan put, nego malo po malo kako se javne pučke škole ustraja. Nadat se je, da će se pučanstvo malo po malo porezovno jačati, pak da će moći snašati postupačno od godine do godine veće namete.

Zemaljski odbor Istre odlučio je dne 3, junija t.g. kod razprave o proračunu za godinu 1899. pod rubrikom III. "*Troškovi u svrhe obuke*" 369.400 kruna prema 348.567 kruna za godinu 1898. koja svota je za godinu 1899. narasla tako glavno uslied toga što su pod tom rubrikom takodjer izdati za talijansku realnu gimnaziju u Pazinu. Isto tako je i radi te gimnazije poskočila celokupna svota izdataka od 1071.608 kruna za godinu 1898. na 1.137.208 kruna za godinu 1899. te su se morali takodjer radi nje povisiti nameti. Pošto su odnosni saborski zaključci uzsljedili na temelju ne samo prkosne stranačko-političke i nepotrebne, nego takodjer nezakonite i obćemu dobru protivne odluke zemaljskoga odbora, to se i odnosni saborski zaključak i povisanje nameta na izravne poreze prikazuje nezakonitim, pak potpisano goji tvrdu vjeru, da ta visoka c. kr. vlada neće potvrditi nit rečeno-ga zaključka za prinos za talijansku realnu gimnaziju u Pazinu obuhvaćenu u proračunu Istre za godinu 1899. u rubrici III. nit dati odobriti namete glasovane u zaključkih odlukah proračuna, barem u toliko ne u koliko pokrivaju iznos opredjeljen za rečenu nižu talijansku realnu gimnaziju u Pazinu.

Obćinsko glavarstvo

Kastav, 20. julija 1899.

Obćinski glavar:

v. r. potpis

M. P. (Pečat okruglog oblika s tekstem uz rub pečata: *Glavarstvo obćine Kastav*. U sredini se nalazi lik zaštitnika općine Kastav)

Broj 2615.

Visokoj c. kr. vladi u ruke Njeg. Preuzvišenosti gospodina ministra-predsjednika i upravitelja ministarstva unutrašnjih poslova

Beč

Obćinsko glavarstvo po nalogu obćinskoga zastupstva u Kastvu

podastire prosvjed proti talijanskoj nižoj realnoj gimnaziji u Pazinu na zemaljske troškove, gojeć tvrdu vjeru da c. kr. vlada neće odobriti odnosnoga saborskoga zaključka za odnosni prinos, niti dati odobriti odnosnih nameta.

20. PROGLAS GLAVARSTVA OPĆINE KASTAV OD 21. LIPNJA 1899. GODINE KOJIM SE PREPORUČA UPISIVANJE MLADEŽI U HRVATSKU GIMNAZIJU U PAZINU

Početkom⁴⁴ školske godine 1899/1900 otvoriti će se u Pazinu, toli dugo i željno od Hrvatsko-Slovenskog naroda Istre očekivana hrvatska gimnazija za sada samo prvi razred.

Od preke je potrebe da utemeljiti se imajuća jedina srednja škola u Istri naukovnim hrvatskim jezikom bude već u svojem početku u svakom smjeru i pogledu dokazala svoje pravo na obstanak ne samo, nego da bude tokom godina razvijala se onako kako to potrebe tužnog i zapušćenog istarskog hrvata i slovenca po božjem i ljudskom pravu zahtjeva.

Nema dvojbe, da bi se u pojedinih pučkih školah spadajućih mjestnoj občini Kastav i u području mjestnog školskog vieća iste občine našlo lijepi broj umom nadarene školske mladeži, koja bi bila sposobna i voljna započeti svoje gimnazijalne nauke.

Do sada bili su roditelji prisiljeni šiljati svoje sinove kr. hrvatskoj višoj gimnaziji na Rieku sada na Sušaku iz kojeg učevnog zavoda hvala Višnjemu, izišao je liepi broj naše dične mladeži od kojih mnogo njih danas zreli muževi služili bi velikom najnaobraženijem narodu svijeta, na ponos i čast a nekamoli neće tu čast podavati našoj užoj domovini ili zavičajnoj Kastavskoj občini drugi mladji činiti će tu čast za kratko vreme.

Dužnost sveta rodoljubna jest svakog kastavskog roditelja koji ostalom ikoliko premože, da svojega za naukom i dalnjom naobrazbom težećeg se sina odnosno djece odašalje na novo ustrojiti se imajuć hrvatski gimnazij u Pazinu, jer će samo tim patriotičnim činom odužiti se svojoj zavičajnoj občini svojem hrvatskom narodu.

Ovo predpostavim potpisti ima čast vruće preporučiti V. G. da se kod dotičnih roditelja, koji bi bili voljni upisati svoje sinove u hrvatski gimnazij

44 Isto. Dopis je pod br. 22/Pred. dostavljen školama: Kastav, Klana, Rukavac, Zamet i Brgud.

u Pazinu živo zauzme, te uznastoji da svoje sinove upišu u rečeni naš narodni učevni zavod.

Obćinsko zastupstvo kako poznato utemeljilo je štipendijalne zaklade i to jednu od stotine forinti na spomen blagopokojne cesarice Jelisave a dvije postotinu forinti svaka na spomen carskog pedesetogodišnjeg ljubilejskog vladanja Njegova Veličanstva cara i kralja našeg Franja Josipa.

Dotična zakladna pisma već su podnesena Vis. c. kr. Namjestničtvu na potvrdu.

Nastojati će se bezdvojbeno da mladež, naši obćinari upisani, na hrvatskoj gimnaziji u Pazinu i koji se budu u nauku izticali imati će prvenstvo i najbolji izgled za dobiti štipendije isto tako dobivati će podporu i od Bratovštine hrvatskih ljudi i družbe sv. Cirila i Metoda.

Nadalje veseli me priobćiti da se je požrtvovnim radom naših prvaka rodoljubno osjeguralo ustrojenje djačke kuhinje, u kojoj će siromašniji učenci dobivati bezplatno dnevni obed i večeru.

Vršim svoju dužnost stačbeničku predočujući Vašem Gospodstvu ovoliko a nedvojim da će te se znati u svakoj zgodi izkazati svojim rodoljubnim radom i požrtvovnošću na korist celokupne zavičajne nam obćine, nastojavši da se želje svih plemenitih rodoljuba oživotvori t.j. da naš mladi hrvatski zavod, u Pazinu bude procvao i vremenom dao budućem naraštaju najobilniji plod u moralnom i materjalnom pogledu. Zahvaljujem se Vašem Gospodstvu napred na plemenitom rodoljubnom činu i požrtvovnosti.

Kastav, 21. julja 1899.

obć. glavar:

21. IZVOD IZ ZAPISNIKA MJESNE OPĆINE PAZIN
OD 4. KOLOVOZA 1899. GODINE

Zapisnik sjednice⁴⁵

**Zastupstva mjestne občine Pazin držane u občinskoj dvorani
u Pazinu na 4. avgusta 1899.**

Presjeda občinski glavar Dr. Šime Kurelić
Prisutni

Obćinski savjetnici

Bertoša Antun iz Pazina Pucić Ivan iz Lindara
Ivić Ivan iz Gračišća Sironić Antun iz Trviža
Suran Ivan iz Berma

Obćinski zastupnici

Bukovac Franjo iz Trviža
Lovrinić Ivan pok. Jura iz Lindara
Gabrijelić Ivan iz Gračišća
Marečić Frane p. Josipa iz Novaki
Grašić Josip iz Berma
Milotić Josip p. Antuna iz Gračišća
Gojtan Josip iz Kašćerge
Mohorović Ivan pok. Josipa iz Pazina
Gržetić Josip pok. Mata iz Zareča
Pauletić Anton pok. Stjepana iz Zamaska
Ivić Antun p. Ivana iz Gologorice
Paulišić Jakov od Ivana iz Novaki
Jedrejčić Milun p. Frane iz Lindara
Sirotić Vinko p. Jakova iz Kašćerge
Kišić Josip od Mata iz Kršikle
Ujčić Frane od Šima iz St. Pazina
Krištofić Frane p. Mata iz Tupljaka
Vanik Josip župnik iz Krbune

Od strane c. kr. kotarske političke oblasti ne prisustvuje nitko
Zapisnik vodi občinski tajnik Ivan Žic

Omissis

45 DAP, OP, knj. br. 167.

Točka XXII.

Prešni predlozi

1. Predsjednik predlaže da bi se glasovalo prešnost i zaključilo da se prosvjeduje proti ustrojenju realne gimnazije u Pazinu. Taj svoj predlog temelji na slijedećih činjenicah:

1. Za talijansku manjinu pučanstva Istre obстоје јур дјије гинназије једна у Копру а друга у Трсту, дочим за хрватску већину пуčanstva необстоји ниједна.

2. Када је С. кр. Влада изразила накану да отвори у Pazinu хрватску гинназију која сав свиет знаде од колике је потребе, тада су сви талијански уреди, заводи и друштва устали сложно проти тому са својими неоснованим проsvједи а најпрви је био Земалски одбор, а зашто? – јели имала носити покраина? – не већ циела држава.

3. Баš за утук проти наумљеном отварању хрватске гинназије у Pazinu и на пркос одлучи С. кр. Владе одлучила је Славна Јунта отворити у Pazinu по све непотребиту талијанску реалну гинназију, и то на трошак покрајине тако да ће и хрватско пуčanstvo Istre морати плаћати намет за уздржавање талијанске реалне гинназије.

4. Талијани су проsvједовали проти отварању хрватске гинназије премда јих иста неће стајати никаквог трошка, а зашто да не проsvједујемо и ми проти отварању непотребите талијанске гинназије гдје имамо сто пута веће право на проsvјед, јер за уздржавање ове послједње морат ћемо и ми Хрвати носити трошкове?!

Prešnost једногласно призната и предлог једногласно прихваћен

Nalaže se občinskom glavarstvu da podnese na C. kr. Ministarstvo prosvjete proti otvaranju talijanske gimnazije u Pazinu molbom da neodobri proračuna za uzdržavanje iste ukoliko bude trošak nametnut i na hrvatski puk Istre.

Omissis

Iscrpljen ovim dnevnim red i prešni predlozi predsjednik diže sjednicu na 1 1/2 sata po poldne.

Pročitano i podpisano

Josip Gojtan v. r.

Ivan Mogorović v. r.

22. IZVOD IZ ZAPISNIKA MJESNE OPĆINE PAZIN
OD 18. RUJNA 1899. GODINE

Zapisnik sjednice⁴⁶
Zastupstva mjestne obćine Pazin održane u obćinskoj dvorani
u Pazinu na 18. septebra 1899

Predsjeda obćinski glavar Dr Šime Kurelić
Prisutni

Obćinski savjetnici:

Bertoša Anton iz Pazina	Pucić Ivan iz Lindara
Ivić Ivan iz Gračišća	Sironić Anton iz Trviža
Lukež Ivan Nepomuk iz Pićna	Šuran Ivan iz Berma
Mogorović Ivan iz Grdosela	Trinajstić Dr Dinko iz Pazina

Obćinski zastupnici:

Bukovec Franjo iz Trviža	Lukež Rimanić Blaž p. Iva iz Pićna
Filipčić Lavoslav p. Ivana iz Gračišća	Marečić Frane pok. Josipa iz Novaki
Gabrielić Ivan iz Gračišća	Milotić Josip pok. Antona iz Gračišća
Grašić Josip iz Berma	Mohorović Ivan p. Josipa iz Pazina
Gojtan Josip iz Kašćerge	Pauletić Anton p. Stjepana iz Zamaska
Gržetić Josip pok. Mata iz Zareča	Paulišić Jakov od Ivana iz Novaki
Jedrejčić-Miličić Frane iz Lindara	Ukotić Vinko pok. Jakova iz Kašćerge
Kišić Josip od Mata iz Kršikle	Ujčić Frane pok. Šima iz St. Pazina
Krištofić Frane pok. Mata iz Tupljaka	Vanik Josip župnik iz Krbuna
Lovrinić Ivan pok. Jura iz Lindara	Smoković Frane p. Ivana iz Pićna

Omissis

Točka II

Predsjednikova priobćenja:

Predsjednik priobćuje:

Početkom ovog mjeseca iza kako mi je bilo od strane naših dičnih prvaka brzojavno priobćeno da je otvorenje državne gimnazije sa hrvatskim nastavnim jezikom u Pazinu i na najvišem mjestu utvrđeno, – dobio sam od C. Kr. kotarskog poglavarstva u Pazinu dekret od 1 tek. mj. br 5491 kojim je isto javilo uslied odluke gospodina Ministra za bogoštovje i nastavu od 26 augusta ove godine br 24424 da je Njegovo c. i kr. Apostolsko Veličanstvo blagoizvolilo najmilostivije odobriti (Cesarskom odlukom od 24 augusta

46 Isto.

ove godine) da se ustanovi u Pazinu počam sa školskom godinom 1899/1900. koja je sada započela, jedna državna gimnazija sa hrvatskim nastavnim jezikom, u kojoj će se podučavati također i njemački jezik kano obligatan predmet i talijanski jezik kano relativno obligatan predmet. Prvi razred ove davno željene i očekivane naše gimnazije otvoren je jurve te se je za polazak iste do sada već upisalo 120 đaka. Obzirom na tako izvandredno veliki broj polaznika neće biti dostatna dva gospodina profesora koji su bili imenovani i to naš suobćinar veleučeni gosp. Matejčić kano profesor i privremeni ravnatelj i vrli njegov kolega veleuč. gospodin Jost sin bratskoga nam slovenskoga naroda, već će se morat odmah moliti namiješćenje i treće učevne sile. Dogodine otvorit će se 2-gi razred i svake dalnje godine po jedan, dok bude ciljnih osam razreda i tako gimnazija podpuna.

Tim je naš premilostivi Cesar na predlog visoke gospode Njegovih ministara i savjetnika uslišao davne želje i vruće molbe našega hrvatskog i slovenskog naroda u Istri, i udovoljio gorućoj njegovoj potrebi nauke, dajući mu prilike da se u svojoj zemlji izобрази u svomu materinskomu jeziku.

Zato pozivljem g.g. zastupnike da u znak zahvalnosti prema Njegovomu Veličanstvu za podeljenu blagodat ustanu i izraze svoja duboka osjećajna čuvstva harnosti, odanosti i podaničke vjernosti prama svijetloj kruni svomu milostivomu i objubljenomu Cesaru i kralju.

Obć. Zastupstvo ustane i uzklikne sa oduševljenjem trikrat složno: *"Bog poživio na mnoga ljeta Njegovo Veličanstvo našega predobrostitvega Cesara i kralja Frana Josipa I!"*.

Predsjednik zatim nastavi:

Nu ne samo Njegovom Veličanstvu nego i dičnim našim prvakom i zastupnikom naroda gospodi Dru. Dinku Viteziću, Dru. Matku Laginja i prof. Vjekoslavu Spinčiću, moramo u prvom redu biti zahvalni za ovu našu narodnu stečevinu. Zato predlažem da ih ovo obćinsko zastupstvo u znak zahvalnosti za to što je poglavito njihova zasluga da je u Pazinu otvorena toli silno potrebita i željno očekivana državna gimnazija sa hrvatskim nastavnim jezikom imenuje začastnima obćinskim članovi ili počasnima građani Pazinskimi na temelju § 8. obćinskog postupnika, i da im to imenovanje brzojavnim putem priobći, a veleuč. gosp. profesoru Spinčiću koji se sada u Pazinu nalazi da se izašalje obćinska deputacija koja mu ima u ime obć. zastupstva izraziti svoju harnost i najaviti imenovanje začastnim građanom Pazina.

Ovaj predlog poduprt i od g. Dra. Trinajstića koji predlaže da se u deputaciji imenuju g. obć. glavar i gg. Ivan Gabrielić i Josip Grašić bude sa velikim odobravanjem jednoglasno prihvaćen i zaključeno:

Obćinsko zastupstvo uvažujući zasluge veleučene gospode Dra. Dinka Vitezića, Dra. Matka Laginja i profesora Vjekoslava Spinčića za grad Pazin stečene mnogoljetnim neumornim nastojanjem za otvaranje državne gimnazije u Pazinu, i obzirom za to što se je baš oživotvorenjem ove gimnazije dalo povoda i otvaranju, pokrajinske niže realne gimnazije, i pošto se inoli i to mora smatrati poslijedicom njihova rada te je time zasluga njihova dvostruka za grad Pazin, imenuje istu gospodu začastnima gradjani Pazinskima na temelju § 8. obćins. postupnika. Ovo imenovanje ima se prvoj dvojici javiti odmah brzojavno dočim se trećemu, naime veleuč. gosp. Spinčiću nalazećemu se sada u Pazinu ima odmah iza sjednice podati obćinska deputacija sastojeća od gosp. obć. glavara i gg. obć. zastupnika Ivana Gabrijelića i Josipa Grašića, koja će u ime obć. zastupstva izraziti svoju zahvalnost i najaviti ovo imenovanje.

Omissis

Budući time iscrpljen dnevni red i prešni predlozi predsjednik diže sjednicu na 12 3/4 sata po podne

Pročitano i podpisano
Josip Grašić v.r.
Ivan Gabrielić v.r.

S U M M A R Y

A CONTRIBUTION TO THE HISTORY OF THE CROATIAN
HIGH-SCHOOL IN PAZIN

The A. has prepared 22 documents that illustrate the events preceding the establishment of the Croatian High school in Pazin. The paper consists of two parts: Introduction and Documents. In the Introduction the A. presents a brief review of the "prehistory" of the Pazin High school, based on published works and collected documents. He concludes that between 1868 and 1899 two phases must be distinguished: the first from 1868 to 1886, the second from 1887 to 1899. He

then points out the events that characterised these phases. In the second part the A. presents the accumulated documents, mainly originated from the collection of the Pazin territorial commune.

RIASSUNTO

CONTRIBUTO ALLA STORIA DEL GINNASIO CROATO DI PAZIN

Nel presente lavoro l'autore presenta 22 documenti relativi agli avvenimenti che hanno preceduto la fondazione del ginnasio croato di Pazin. – L'articolo è diviso in due parti: introduzione e documenti.

Nella prima parte, sulla base di opere già pubblicate e del materiale d'archivio acquisito, l'autore presenta una breve "preistoria" del ginnasio di Pazin e conclude sostenendo che nel periodo dal 1868 al 1899 vanno chiaramente distinte due fasi: la prima dal 1868 al 1886 e la seconda dal 1887 al 1899. Quindi accenna agli eventi che hanno contraddistinto essenzialmente queste due tappe.

Nella seconda parte presenta il materiale d'archivio acquisito, il quale proviene, prevalentemente, dal fondo del comune locale di Pazin.